

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
FILMOVÁ A TELEVIZNÍ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha, 2013

Alexandra Hetmerová

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

FILMOVÁ A TELEVIZNÍ FAKULTA

Magisterský studijní program

Obor Animovaná tvorba

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ESTONSKÁ ANIMACE II. DÍL

Alexandra Hetmerová

Vedoucí práce : Prof. Jiří Kubíček

Oponent práce: Prof. Edgar Dutka

Datum obhajoby: 4. 10. 2013

Přidělovaný akademický titul: MgA.

Praha, 2013

AKADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

FILM AND TV SCHOOL

Master study program

Animated Film Department

MASTER DIPLOMA THESIS

ESTONIAN ANIMATION PART II.

Alexandra Hetmerová

Tutor of thesis : Prof. Jiří Kubíček

Opponent of thesis: Prof. Edgar Dutka

Date of defence: 4. 10. 2013

Result of defence: MgA.

Prague, 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

Estonská animace II. díl

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne:

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Evidenční list

Uživatel stvrzuje svým podpisem, že tuto práci použil pouze ke studijním účelům a prohlašuje, že jí vždy řádně uvede mezi použitými prameny.

[illegible]

Abstrakt

Tato diplomová práce popisuje historický vývoj estonského animovaného filmu od devadesátých let 20. století do roku 2013.

Věnuje se současné animované produkci dvou nejvýznamnějších estonských studií Joonisfilmu a Nukufilmu. Obsahuje životopisy a rozborů filmů estonských režisérů pracujících v těchto studiích: Priit Tender, Ülo Pikkov a Kaspar Jancis, Mikk Rand, Mait Laas, Peep Pedmanson, Girlin – Bassovskaja, AndresTenusaar a Pärtel Tall.

Představuje první absolventy katedry animace na Estonian Academy of Arts Martinuse Klemeta a Kristjana Holma, Chintis Lundgren a další současná studia a produkční společnosti animovaného filmu v Estonsku.

V doplňkové kapitole se věnuje filmům starších režisérů, které vznikly po roce 2008.

Summary

This thesis describes the historical development of the Estonian animated film from the nineties of the 20th century to 2013.

Thesis focuses on two of the most important Estonian studios - Joonisfilm and Nukufilm. It contains biographies and analyzes of Estonian film directors who are working in these studios: Priit Tender, Ülo Pikkov and Kaspar Jancis, Mikk Rand, Mait Laas, Peep Pedmanson, Girlin - Bassovskaja, AndresTenusaar and Pärtel Tall.

Thesis present the first graduates of the Animation Department at the Estonian Academy of Arts - Martinus Klemet and Kristjan Holm, Chintis Lundgren and other current studios and production companies of animated film in Estonia.

The additional chapter is devoted to films of older directors, who's films were made after 2008.

Obsah

Úvod	1
1. Kapitola - Současná generace režisérů tvořících v Joonisfilmu	3
Priit Tender	3
Ülo Pikkov	8
Kapsar Jancis	13
2. Kapitola - Současná generace režisérů tvořících v Nukufilmu	16
Mikk Rand	16
Mait Laas	18
Peep Pedmanson	21
Girlin – Bassovskaja	22
Andres Tenusaar	24
Pärtel Tall	26
3. Kapitola – Absolventi Estoniaan Academy of Art	27
Martinus Danne Klemet	28
Kristjan Holm	30
Chintis Lundgren	31
4. Kapitola – Ostatní estonská studia animovaného filmu	34
5. Kapitola – Estonská animovaná produkce od roku 2008	37
Závěr	41
Soupis písemných pramenů a literatury	43

Seznam příloh

Obrazová příloha

Úvod

Diplomová práce **Estonská animace II. díl** navazuje na bakalářskou práci **Estonská animace I. díl**. Obě práce dohromady mapují kompletní historii estonského animovaného filmu od jeho vzniku do roku 2013.

První část textu **bakalářské práce Estonská animace I. díl** popisuje počátky estonského animovaného filmu. Dále založení dvou nejstarších, nejvýznamnějších animačních studií loutkového a kresleného filmu Nukufilm a Joonisfilm. Představuje dva průkopníky loutkové animace Elberta Tuganova a Heino Parse, zakladatele Joonisfilm studia Reina Raamataa a režiséra Avo Paistika.

Další část práce se zabývá režiséry, kteří nastoupili do obou studií v osmdesátých letech a jejich filmografií za socialismu i po roce 1991, kdy se Estonsko osamostatnilo. V Nukufilmu to byl Rao Heidmets, Kalju Kivi, Hardi Volmer a Riho Unt, v Joonisfilmu Janno Põldma, Heiki Ernits a Mati Kütt.

Samostatná závěrečná kapitola bakalářské práce se věnuje nejvýznamnějšímu estonskému tvůrci Priitu Pärnovi a podrobně analyzuje jeho filmografii do roku 2009.

Diplomová práce Estonská animace II. díl, plynule navazuje na konec bakalářské práce a mapuje další etapu historie estonského animovaného filmu od devadesátých let po současnost.

Práce se podrobně věnuje současné generaci filmařů, prvním studentům a následovníkům Priita Pärna - Priitu Tenderovi, Ülo Pikkovovi a Kasparu Jancisovi, kteří většinu svých filmů natočili v Joonisfilm studiu.

Popisuje nekonvenční tvorbu současných režisérů Nukufilm studia, Mikka Randa, Mait Laase, Peep Pedmansona, dívčího tandemu Girlin – Bassovskaja, Andrese Tenusaara a Pärtela Talla.

V další části představuje katedru animace na Estonian Academy of Arts, založenou Priitem Pärnem a Ülo Pikkovem v roce 2006, dva absolventy katedry Martinuse Klemeta a Kristjana Holma a nezávislou režisérku Chintis Lundgren.

Součástí práce je také kapitola, která se zabývá ostatními estonskými studii a produkčními společnostmi animovaného filmu.

Vzhledem k tomu, že bakalářská práce Estonská animace I. díl, mapuje tvorbu starších režisérů jen do roku 2008, doplňková 5. kapitola této práce, uvádí a rozebírá nejvýznamnější filmy vzniklé po tomto roce: *Divers in The Rain* Priita a Olgy Pärn, *Lotte and The Moonstone Secret* Janno Põldmy a Heiki Ernitse, *Inherent Obligation* a *Coming of Oracle* Rao Heidmetse, *Domestic Fitless* Hardi Volmera a *Sky Song* Mati Kütta.

Od roku 2009, kdy jsem psala bakalářskou práci, jsem měla možnost rozšířit si své vědomosti o estonském animovaném filmu a pohovořit o něm s několika estonskými tvůrci osobně. Informace, které jsem nashromáždila, předkládám v této práci a doufám, že mé poznatky přispějí k lepšímu pochopení a vnímání estonské animace a zároveň k dalšímu zkoumání tohoto zajímavého tématu.

.

Kapitola 1. - Současná generace režisérů tvořících v Joonisfilmu

Joonisfilm studio je největší a nejslavnější estonské filmové studio zaměřené na kreslený animovaný film. Mezinárodně ho proslavila hlavně produkce filmů nejvýznamnějšího estonského režiséra animovaných filmů **Priita Pärna**¹. Kromě Pärna se ale díky Joonisfilmu seberealizovala i řada jiných mezinárodně ceněných a talentovaných estonských režisérů.

Studio založil během sovětské okupace v roce 1971 významný estonský režisér **Rein Raamat**². Až do roku 1991, kdy se Estonsko osamostatnilo, byl Joonisfilm součástí velkého filmového studia **Tallinnfilm**. Během roku 1991 se Joonisfilm, stejně jako studio loutkového filmu **Nukufilm**, oddělil od Tallinnfilmu a obě studia pokračovala v produkci nezávislých animovaných filmů samostatně. Většina státních studií v postsocialistických zemích se rozpadla nebo klesla kvalita jejich produkce. Estonskou animovanou tvorbu tato krize minula a naopak v 1991 začal jejich rozkvět. Podíl na tom mělo také to, že s novým systémem začala studia nabízet zaměstnání mladým nadějným umělcům a ti svým příchodem vnesli do studií čerstvý vzduch a nové nápady.

Priit Tender

Jedním z těch, které studio Joonisfilm v té době zaměstnalo, byl **Priit Tender**. Narodil se v Talinu v roce 1971. Rok po absolvování **Tallinn Pedagogical Institute** v roce 1994, byl přijat do Joonisfilmu jako malíř pozadí pro film **Priita Pärna a Janno Põldma**³ **1895**.

V té době hledalo studio nové náměty a scénáře a tak nabídlo Tenderovi, zda by také nezkusil nějaký napsat. On souhlasil a vytvořil svůj první scénář. Ukázal jej **Priitu Pärnovi**, ale tomu se zprvu moc nezamlouval. Po řadě přepisů a konzultací s Pärnem dokončil scénář, se kterým byl spokojený a na základě tohoto scénáře natočil v roce 1996 svůj první animovaný kreslený film **Gravitation** obr.1 (est.

¹ Podrobněji se Priitu Pärnovi věnuji v 6. kapitole své bakalářské práce *Estonská animace I. díl*

² Rein Raamat, 3. kapitola, *Estonská animace I. díl*

³ Janno Põldma, 5. kapitola, *Estonská animace I. díl*

Gravitsioon). Tématem filmu je přechod naivního mládí v uvědomělou dospělost. Hlavní postava filmu, mladý Udo má nesnesitelnou touhu létat. Na své životní cestě tuto touhu slepě následuje. Postupně přichází na to, že aby člověk mohl létat, musí nejprve o něco přijít. A tak se Udo vzdává všeho a vznese se do oblak. Jeho let ale končí bolestivým pádem. Procitne a uvědomí si, že už nechce nikdy spadnout. Mermomocí se pak snaží udržet pevně nohama na zemi. Film vyhrál cenu za nejlepší debutový film v roce 1996 na **Festivalu animovaného filmu v Oslu**. Tender byl překvapený, že se film povedl. *"Bylo to lepší, než jsem čekal, ale jiné než jsem zamýšlel. Přístup k výtvarnému umění a přístup k animaci je rozdílný a to pro mě na začátku bylo velice těžké pochopit."* (citace Chris J. Robinson: *Between Genius and Utter Illiteracy: A Story of Estonian Animation*; Eastleigh: K.Libbey, 2006)

Po filmu Gravitation byl přizván **Mikkem Randem** do **Nukufilmu**, aby s ním spolupracoval na jeho ploškovém filmu ***The Crow and Mice*** obr.2 (est. Vares ja Hiired), který dokončili v roce 1998. Mikk Rand původně zamýšlel vytvořit seriál na motivy mýtů a legend různých kultur, ale producentům se nezdálo, že by seriál neměl stejné hlavní postavy. Proto byla výroba dalších dílů zamítnuta. Vznikl tak jeden krátký film, který vypráví kamčatskou bajku o vráně a myších. Malé myši a velká vrána se spolu přetahují o zmrzlého tuleně. Nakonec zvítězí chytrost a lstivost malých myšek nad tupostí a silou velké vrány. Priit Tender byl z přizvání do projektu nadšený. Technika ploškové animace ho fascinovala. Líbilo se mu, že si celou scénu a loutky může vyrobit vlastníma rukama a pak sám rozpohybovat. To u kresleného filmu postrádal, protože ten za něj rozhýbali animátoři.

Následující rok přinesl do Joonisfilmu nový scénář ke kreslenému filmu ***Viola*** obr.3, kde technikou plošky vytvořil pozadí. Film vypráví tragický příběh milostného trojúhelníku mezi zneuznalým houslistou – kouzelníkem, který je sestaven z písmenek MEN, jeho nedobrovolnou pomocnicí baletkou a jednorukým židlovým mužem. Snímek má přehlednější vyprávění, než jeho předešlý kreslený film Gravitation. Svým námětem připomíná film ***Bermuda Üla Pikkova***, ze stejného roku a film ***Priita Pärna Triangle***⁴ z roku 1982.

Tender při psaní scénáře vychází ze svých obrázků a skic. Pokud vytvoří zajímavou postavu, pak teprve formuje příběh na základě tohoto charakteru. Tento způsob psaní scénáře použil poprvé u Violy a následně ho aplikoval na svůj další film ***Mont***

⁴ Triangle, 6.kapitola, *Estonská animace I.díl*

Blanc obr.4 v roce 2001. Film vypráví příběh stárnoucího muže, který opouští svou ženu a vydává se jako mnoho jiných mužů na cestu k vysněné hoře Fujiyama složené z kufrů. Cesta je ale těžká. Každý z nich táhne sebou kufr, který je stále větší a těžší. Na vrcholu hory kufry ukousnou hlavy svým majitelům a jejich těla spadnou do kráteru. Muži se na poslední chvíli podaří svému kufru uniknout, shodí jej do kráteru a tím způsobí zemětřesení. Vše se začne rozpadat. Žena na něj mezitím doma čeká, ale objevují se jiní muži a jí se nedaří udržet domov pohromadě. Všechno se hroutí a ona se rozhodne ukončit život. Muž se vrací do trosek domova, ale místo dmoucích se láskyplných ňader své ženy nachází dvě nehybné bílé hory. Autor prostřednictvím snímku poukazuje na časté sebedestruktivní řešení v rutinních situacích milostných vztahů. Film má velice silnou grafickou stránku. Tender použil nejen klasickou techniku kreslené animace na ultrafásky ale také rotoskopickou malbu na skle a totální černobílou tužkovou animaci. Film je velmi symbolický s nápaditým řešením scén a postav. Doprovází ho poetický komentář namluvený jak v estonském, tak v anglickém jazyce.

V roce 2002 natočil v **Nukufilmu** loutkový film **Fox Woman** obr.5 (est. Rebasenaine). Jednalo se o adaptaci chilské legendy o sobecké vychytralé lišce, která jde do nebe navštívit svého strýce. Za to, že se tam chová nepatřičně, je potrestaná a svržená zpátky na zem. Technicky a vizuálně je film vydařený, ale na rozdíl od jeho předešlých a nadcházejících filmů má v celku nezáživný děj. Snímek je však zajímavý tím, že Tender legendu zasadil do prostředí americké subkultury. Liška vypadá jako prostitutka, pták je Elvis Presley a strýcem je mafiánský kmotr, starý Mickey Mouse. Úvodní titulky jsou psané hranolkami a závěrečné na lahvi od coca coly.

V letech 2003 až 2005 spolupracoval s **Priitem Pärnem, Kasparem Jancisem a Ülo Pikkovem** na společné režii bláznivého mezinárodně oceněného seriálu **Frank & Wendy** obr.6. Scénář napsal Priit Pärn a studio Joonisfilm dostalo na výrobu velkou sumu peněz. Protože všichni režiséři byli už v té době světově uznávaní tvůrci, měli úplně volné ruce a tak vznikl jeden z nejzajímavějších a nejzvláštnějších komediálních animovaných seriálů všech dob. Seriál popisuje dobrodružství dvou super tajných amerických agentů Franka a Wendy, kteří jsou vysláni na misi do jedné z nejnebezpečnějších zemí světa, do Estonska. Výtvarnou podobu seriálu dělal Priit Pärn, ale objevuje se tu spousta postav z již vzniklých filmů ostatních režisérů. Celý seriál je jedna velká satira na politiku, kinematografii, internet, kulturu, sport, pohádky i na tvůrce samotné. Seriál byl

mimo jiné oceněn na **Festivalu animovaného filmu Anifest v Třeboni** v roce 2005.

V roce 2006 natočil další kreslený snímek ***Message for The Neighbours*** obr.7 (est. Sõnum Naabritele). Tender si celý film animoval sám. Použil techniku černobílé kresby štětcem a tuší na ultrafánech. Z filmu je patrný vliv kolektivní práce na Frank & Wendy. Snímek je mnohem uvolněnější, než jeho předešlá a následující tvorba. Objevuje se v něm řada gagů a absurdní humor. To z něj dělá Tenderův nejvtipnější film. Mladý opravář televizí se rozhodne spravit celý svět tím, že všem svým sousedům rozladí televizi. Když se pak jeho milovaná žena snaží marně naladit pořad, ve kterém právě dostala roli, opravář se raději pouští antény a zabije se volným pádem.

Joonisfilm produkoval v roce 2007 zajímavý projekt - první animovanou sbírku estonských básní. Sbíрка vyšla na dvd s názvem ***Black Ceiling*** (est. Must Lagi). Obsahuje sedm básní od různých estonských autorů a každou z nich umělecky ztvárnil jiný estonský režisér. Priit Tender zpracoval báseň ***A Vegetated Director*** obr.8 od **Andrese Ehina**. Jedná se o jeden z nejpovedenějších minifilmů ze sbírky. Báseň svým surrealistickým obsahem přesně sedí k Tenderovu stylu vizuálního vyjadřování. Líčí osud manažera společnosti, který jednoho dne zjistí, že se stal rostlinou. Kromě Tendera se na dalších částech sbírky podíleli: **Janno Põldma, Kaspar Jancis, Heiki Ernits, Ülo Pikkov, Mati Kütt a Priit a Olga Pärn**.

Rok poté natočil svůj asi nejzajímavější film ***Kitchen Dimensions*** obr.9 (est. Kõõgi Dimensioonid). Jedná se vlastně o animovaný ilustrovaný doprovod k soudobé symfonické hudbě estonského skladatele **Märt-Matise Lilla**. Na rozdíl od ostatních umělců, kteří se kdy snažili vizuálně ztvárnit hudbu pomocí abstrakce a barev, Tender se rozhodl zpodobnit ji pohybem reálných předmětů z kuchyňského prostředí. Film obsahuje tři snové hudební části, které jsou vzájemně propojeny narativním obrazem raních rituálů jednoho muže. Všechny hudební pasáže se od sebe odlišují barevností a obsahem. Každá část je abstraktnější než ta předešlá. Tender tímto filmem rozvinul poetický způsob práce s obrazem z předešlého minifilmu *A Vegetated Director*. Film slouží také jako obrazový doprovod pro živá vystoupení se symfonickým orchestrem. V roce 2010 získal uznání poroty na **Ottawském festivalu animace v Kanadě** a speciální cenu na **Mezinárodním festivalu animovaného filmu v Hiroshimě**.

Jeho zatím poslední film měl premiéru v loňském roce a stále putuje po světových festivalech. Jmenuje se **The Maggot Feeder** obr.10 (est. Usiinuumaja) a jde o velice temný snímek ztvárněný podle čukotské legendy. Film je vytvořen technikou kreslené animace a fotografickou ploškou obličejů v počítači. Hlavním postavám propůjčili své tváře významní estonští herci **Taavi Eelmaa** a **Elina Reinold**. Příběh vypráví o muži, který se rozhodne zabít svou manželku, a proto v domku na pobřeží začne pěstovat larvy. Poté, co dorostou do obřích rozměrů, pozve svou manželku na procházku a shodí ji do jámy plné těchto masožravých larev. Žena je ale zachráněna pavoukem a muž spadne do jámy sám.

Od roku 2010 připravuje svůj celovečerní kombinovaný film s pracovním názvem **Mexican Express**. Mělo by jít o kombinaci hrané akce s animací.

Kromě autorských filmů Tender natočil, stejně jako pár dalších estonských režisérů, několik loutkových filmů pro děti o malé holčičce **Miriam**. Série je v Estonsku velice populární a stále vznikají nové díly. Pod jeho vedením vznikly snímky: **Miriam Plays Hide and Seek** (est. Miriam Mängib Peitust) 2004, **Miriam's Theatre** (est. Miriami Teatriseiklus) 2007, **Miriam's Broken Picture** (est. Miriami Katkine Pilt) 2009 a **Miriam's Green Spots** (est. Miriami Rohelised Täpid) 2012.

Tender tvoří své filmy intuitivně, nedrží se striktně scénáře a v průběhu výroby jej často upravuje. Sám tvrdí, že nikdy na začátku netuší, jaký bude výsledek a v co všechno se může vyvinout počáteční nápad. „*Od určitého okamžiku film ožívá vlastním životem. Možná, že když film začne být zcela pod kontrolou, je čas přestat.*“ (citace Chris J. Robinson: článek pro www.awn.com - Those Who Shall Be: The New Faces Under The Animation Sun, June 26, 2001)

Tenderovy filmy jsou plné snové atmosféry, symbolismu, absurdního černého humoru a existenční tematiky. Z trojice režisérů, které představuji v této kapitole je nejpoetičtější. Jeho filmy jsou silně emotivní, ukazují Tenderovu velkou představivost a citlivé vnímání hudby, umění a poezie.

Ülo Pikkov

Druhý, neméně úspěšný mladý režisér Joonisfilmu, kterého v této kapitole představuji je **Ülo Pikkov**. V současné době patří mezi nejvýznamnější osobnosti animovaného filmu v Estonsku. Kromě režie animovaných filmů, se věnuje tvorbě experimentálních filmů, ilustraci, psaní dětských knih, odborných článků a knih o animaci, nebo filmové produkci. Od roku 2006 je profesorem na **Estonian Academy Of Art na katedře animace** a od roku 2007 členem v radě **Estonské kulturní nadace**.

Ülo Pikkov se narodil 15. června 1976 v Talinu. Když byl ještě malý chlapec, jel s rodiči navštívit známé do Prahy. Zde viděl v televizi **Krysaře** od **Jiřího Barty**. Od toho momentu se začal zajímat o animovaný film. Po střední škole chtěl studovat režii, ale neudělal přijímací zkoušky. Doslechl se, že na **Turku Arts and Media School** v sousedním Finsku, se otevřel nový obor animovaného filmu pod vedením **Priita Pärna**. Podal si přihlášku a doufal, že pokud ho přijmou, pojedete na stáž na režii hraného filmu, animace se mu ale zalíbila a už u ní zůstal.

Jeho první film **Cappuccino** obr.11 (1996) vyhrál okamžitě po uvedení první cenu za nejlepší studentský film na kanadském **Festivalu animace v Ottavě** v roce 1997. Tématem této prvotiny je nešťastná láska. Stejné trápení ve filmu spojuje muže, kterého opustila žena a mouchu, které muž dlaní zabil partnerku.

V roce 1998 Pikkov absolvoval universitu filmem **Bermuda** obr.12. Snímek se výrazně liší od jeho pozdějších filmů. Je velmi poetický, střídavý, co se týká počtu kreslených gagů, má jemnou pastelovou barevnost, pomalý spád a na první zhlédnutí srozumitelný příběh. Tématem filmu je milostný trojúhelník mezi námořníkem s dřevěnou nohou, kentaurem a mořskou pannou. Námořník žije s mořskou pannou na jeho lodi uprostřed vyschlého moře. Každé ráno svým řevem odežene dešťové mraky, aby mu mořská panna neuplavala. Potřebnou vodu jí nosí ze studny. Námořník si vychutnává svou dominantní pozici, dokud nepřijde kentaur s flétnou a mořská panna se do něj nezamiluje. Aby se ho námořník zbavil, dovolí mrakům déšť a kentaur se utopí v moři. Tím ale také osvobodí mořskou pannu a jeho loď klesne ke dnu. Námořník se díky své dřevěné noze neutopí, ale aby se udržel nad vodou, musí hrát mořské panně na kentaurovu flétnu. Jejich postavení se tedy prohodí. Snímek sklídl mezinárodní úspěch a otevřel Pikkovovi dveře do Joonisfilmu.

Pikkov své kariéře režiséra po ukončení školy moc nevěřil. Proto začal studovat ještě média a autorské právo na **Institute of Law - University of Tartu**. Absolvoval v roce 2005.

Mezitím v roce 2001 natočil v Joonisfilmu svůj debutový snímek ***The Headed Horseman*** obr.13 (est. Peata Ratsanik). Do ospalého westernového městečka přijíždí agresivní bezhlavý jezdec. Trápí ho, že není jako ostatní, chce zapadnout a své neštěstí řeší násilím. Nová naděje přichází, když si místo hlavy nasadí Měsíc. Bohužel se jeho brutální chování díky nové hlavě nemění, a tak stejně nezapadne. S tímto snímkem získal cenu za nejlepší film na **Studentském festivalu animace v Ottawě** v roce 2001.

Pikkovovy filmy se vyznačují drsným absurdním humorem, osobitými deformovanými vzhledy postav, energickou kresbou se silnou linkou, používáním neobvyklých kombinací barev a výrazných struktur. Všechny tyto pro něj charakteristické znaky se objevují poprvé ve filmu *The Headed Horseman* a poté i ve všech jeho pozdějších snímcích.

Výjimkou není ani minutový blackout ***Superlove*** obr.14 z roku 2001. Jde o kratičký příběh jednostranné lásky mezi starým vysloužilým supermanem a čápem. Superman si hledá na stará kolena partnerku, někoho kdo by uměl létat a zároveň přivádět na svět děti.

K tématu jedinec versus společnost se Pikkov vrací i v dalším filmu, ***The Year of The Monkey*** obr.15 (Ahviaasta). Ten vznikl rok před vstupem Estonska do Evropské unie, v roce 2003. Je to snímek o strachu ze ztráty vlastní identity, zároveň parafrázuje obavy Estonců ze vstupu do Evropské unie v roce 2004. Tento rok byl podle čínského horoskopu rokem opice, proto je hrdinou filmu opičák. Ten žije v ZOO, kde ho každý den irituje lví řev. Touží po tom utéct do džungle a lvovi se pomstít. Možnost utéct mu poskytne opilý muž v santovském oblečku, který si s ním vymění roli. Opičák tak získává novou identitu jako člověk a dostává se na svobodu. Ta ale netrvá dlouho. Je chycen a uvězněn na protialkoholní kliniku. Zde mu v podobné scéně jako z Mechanického pomeranče, vymyjí mozek a vyvinou silnou negativní reakci na alkohol. Další část filmu popisuje, jak opičák opouští kliniku a pln radosti se vrhá do nového života, ve kterém se mu skrze svou úspěšnou kariéru podaří získat srdce Miss World. Opičák, ale v roli člověka není spokojený. Touží se stát zase zvířetem. Dostane se do džungle, ale zjišťuje, že ho život ve městě změnil a svou původní identitu ztratil. Nespokojený se vrací do

ZOO, kde na něj čeká opilec v kleci. Opičák se rozhodne raději zemřít a vlez do chřtánu nenáviděného lva.

Odpor k socialistické minulosti, je tématem první části filmu. Nadějně vyhlídky a nové možnosti skrze Evropskou unii, jsou ve filmu vyjádřeny pasáží, ve které opičák zkouší získat srdce Miss World. Tato část filmu ale zároveň ukazuje negativní aspekty vstupu a obavy ze ztráty identity národa. Konec filmu, který ukazuje, že to nebude fungovat, vyznívá pesimisticky. Naštěstí opak je v současnosti pravdou. Po vstupu do Evropské unie přišly sice do Estonska patrné vlivy ze západu, ale zároveň se tradice zachovala a duch národa se neztratil. Film *The Year of The Monkey* se velice podobá filmu **Priita Pärna *Karl and Marilyn***⁵, který vznikl v Joonisfilmu ve stejnou dobu. To dokazuje, že obavy z nového systému měla většina národa.

V estonských kreslených filmech je mnoho skrytých odkazů a gagů, které jsou určeny pro pobavení úzké skupiny lidí kolem tvůrců samotných. V *The Year of Monkey* je těchto odkazů několik. Pikkov, stejně jako jeho vrstevník Kaspar Jancis, rád opakovaně používá postavy ze svých předešlých filmů. Jeho oblíbeným charakterem je šnek, který se objevuje téměř ve všech jeho filmech (*Bermuda*, *The Headed Horseman*, *The Year of Monkey* a *Dialogos*). V *The Year of Monkey* má cameo také postava Franka ze seriálu *Frank & Wendy*. Zubní pasta značky Jancis, použitá ve velmi vtipné reklamě v televizi, se odkazuje zase na **Kaspara Jancise**, který mimo jiné dělal k tomuto filmu hudbu.

Pár těchto gagů najdeme i v jeho dalším filmu ***Taste of Love*** obr.16 (est. Elu Maitse) z roku 2006. V poslední scéně filmu se na krabicích za jednou z postav objevují jména ostatních estonských režisérů animovaného filmu. Tématem tohoto snímku je láska, jídlo a obsese. Pikkov námět čerpal z kauzy kanibala, který podával své ženě lidské maso, aniž by o tom věděla. Příběh filmu vypráví o masérovi, který své zákazníky po důkladné masáži upeče v sauně a podává jako hlavní chod své družce. Družka je posedlá obuví a zamiluje se do obuvníka, ke kterému si den co den chodí opravovat ulomené podpatky. Obuvník, mající stejný obličej jako kentaur z *Bermudy*, je zase skrytý vrah, vyžívající se v zabíjení motorovou pilou. Na konci filmu ženu rozřeže na kousky.

⁵ Karl and Marilyn, 6.kapitola, *Estonská animace I.díl*

Tento snímek je velice zajímavý formou vyprávění děje. Klíčové momenty filmu se odehrávají mimo obraz a divák si je musí domyslet. Jako indície Pikkov používá drobné detaily a symboly v pozadí. Aby člověk film správně pochopil, musí být velmi pozorný. Film je dobré vidět několikrát za sebou, po každém shlédnutí v něm divák najde další nepatrný detail, který děj dovysvětlí.

Ve stejném roce založil spolu s **Priitem Pärnem** katedru animace na **Estonian Academy Of Art** v Talinu a se svou ženou **Heilikou Pikkov** malou produkční společnost **Silmviburlane**, produkující krátké animované filmy a dokumenty mladých nadějných tvůrců.

Heilika Pikkov vystudovala režii na **Baltic Film and Media School of Tallinn University** a natočila několik dokumentárních filmů. Vedle dokumentů se věnuje kurátorství a propagaci estonské animace. Několik let byla ředitelkou mezinárodního festivalu **Animated Dreams**.

V roce 2007 Ülo Pikkov filmově ztvárnil báseň **Aleksandera Suumanna** *Tablemat of Baltic Sea* obr.17 (est. Läänemerelinik) pro animovanou sbírku **Black Ceiling**. Báseň je kaligram tvořený jen z čárek, obloučků a teček. Pikkov tuto báseň zobrazil romantickou krasojízdou dvou per po papíře.

Od roku 2008 začíná Pikkov s filmem experimentovat. Na jednom z festivalů se seznámil s tvorbou **Miloše Tomiče**, který ho zaujal svým originálním přístupem k animovanému filmu. Technikou časosběru natočil na 8 mm kameru film **Blow**. Prostřednictvím tohoto filmu Pikkov zkoumá čas a rytmus společnosti v měnícím se městě. Dalším snímkem z roku 2009, zabývajícím se časem je **Gone with the Wind**. Pikkov rok točil snímek po snímku jeden dům. Ten se v průběhu filmu zbouřil a nakonec po něm nezbylo vůbec nic. Přišlo mu zajímavé, jak čas extrémně zasahuje do života lidí nebo do prostředí, ve kterém žijí.

Experimentoval také s pixilací a zaujala ho animace na filmový materiál. Touto technikou natočil nejprve kratičký film **Portrait** a následně mezinárodně úspěšný film **Dialogos** z roku 2008.

Snímek **Dialogos** obr.18 je celý vyškrábaný do filmového materiálu. Film plný absurdního humoru parodizuje současnou společnost žijící ve světě high-tech technologií a přesyceném množstvím log, znaků a zkratek. Pikkov o tomto filmu říká: „Problém filmu je příběh. Divák se na film podívá jen párkrát a pak už ho nefascinuje, protože už děj zná nazpaměť. Zato oblíbenou píseň, tu může

poslouchat pořád dokola. Chtěl jsem natočit film bez příběhu, který by diváky bavil a chtěli by si ho pouštět znova a znova." (citace z našeho rozhovoru) Přesně takový Dialogos je. Svou strukturou a množstvím nashromážděných gagů připomíná Pärnův **Time out**⁶. Oba snímky jsou typickými příklady estonského absurdního humoru v animaci, jehož základem je kreslený vtip bez komentáře, potírání fyzikálních zákonů a fantazie bez hranic. V roce 2008 tento film získal uznání poroty na **Ottawském festivalu animace**.

Jeho zatím nejúspěšnějším filmem je temný filozofický snímek **Body Memory** obr.19 (est. Keha Mälu) z roku 2011. Ústřední koncept filmu se točí kolem paměti našich těl a to nejen jejich individuálních zkušeností, ale také zděděných pocitů našich předků. Film má několik rovin. Jednou z nich je odkaz na sovětskou deportaci z Estonska ve čtyřicátých letech minulého století, jejímiž oběťmi byli i členové Pikkovovy rodiny. Film vznikl v **Nukufilmu**. Prolog a epilog jsou natočeny na filmovou kameru v reálu a zbytek je loutková animace. Film se promítal na více než sto mezinárodních festivalech a vyhrál okolo dvaceti cen. Díky ceně **Silver Dragon** za nejlepší animovaný krátký film na **Filmovém festivalu v polském Krakově**, byl nominován na **Oskara** v roce 2013.

V roce 2013 měly premiéru dva jeho zatím poslední filmy. Kreslený film pro děti **Ada + Otto** a experimentální **The End**. Na filmu **Ada + Otto** obr.20 spolupracoval s estonskou ilustrátorkou **Ullou Saar**. Film vypráví příběh vrány Ady, která se touží provdat. Potká architekta Otta a vezmou se. Ada si ale postupem času není úplně jistá, zda udělala dobře a jestli to byla ta pravá cesta ke štěstí.

The End obr.21 je experimentální snímek z produkce Nukufilmu. Je to film o čase, o konci éry klasického filmového materiálu, a o tom co filmový pás vypráví promítači po skončení projekce, kdy ještě pět až šest sekund jede. Film umírá a tento experiment ukazuje to, co se mu promítne před očima těsně před smrtí. Snímek je sestříhaný z ústřížků a zbytků filmových kopií.

Ülo Pikkov je filozof. Říká o sobě, že ho mrzí, že nemá žádný charakteristický styl jako například Priit Pärn, ale opak je pravdou. Jeho filmy jsou nezaměnitelné rozmanitostí forem vyprávění, specifickým drsným humorem a zajímavými, hlubokými náměty. Téma, ke kterému se stále vrací, je plynutí času. Je nejen úspěšný režisér ale také výborný pedagog a teoretik. Jeho kniha o teorii animace

⁶ Time Out, 6.kapitola, *Estonská animace I.díl*

Animasophy – Theoretical Writings on The Animated Film z roku 2010 patří k světově uznávané odborné literatuře současnosti.

Kaspar Jancis

Poslední, z trojice režisérů této kapitoly je **Kaspar Jancis**. Narodil se 8. května 1975 v Talinu. Už v dětství se zajímal o psaní písniček a kreslení komiksových stripů. V roce 1991 byl přijat na **Tartu Art College**, ze které ale odešel, protože měl konflikt s ředitelem školy. Dva roky se živil hudbou a v roce 1996 nastoupil na **Tallinn Pedagogical University**. Jeho bratr **Rainer Jancis**, v současnosti profesionální hudebník, měl v té době známého ve filmovém klubu. Díky němu se Jancis dostal ke svým prvním animovaným pokusům. První byl němý film **Dr. Corn and Matshalka Case** (est. Dr. Maisarve ja Matshalka Juhtum), druhý pak ploškový film **Little white Helicopter Flight** (est. Väikese Valge Helikopteri Lend). V roce 1996 začal studovat animaci pod vedením **Priita Pärna** na **Turku Arts and Media School** a v roce 1999 natočil snímek **Romance** (est. Romanss). Film byl vytvořený kombinací kreslené, ploškové a pixilované animace a byl mezinárodně oceněn.

První film, který Jancis natočil v Joonisfilm studiu, byl jeho absolventský film **Weitzenberg Street** obr.22 (est. Weitzenbergi Tänav). Jedná se o komedii založenou na mezilidských vztazích s prvky detektivky. Muž se snaží zaujmout ženu, ta si ho nevšímá a hraje si s mouchou do té doby, dokud to muž nevzdá a nenajde si jiný objekt svého zájmu. Tím se stane ryba v akváriu v okně přes ulici. Ryba i okno ale patří záhadnému nebezpečnému muži. Muž si všimne, že je pozorován a najme si vraha, který má pozorovatele zastřelit. V posledním momentu si chystané vraždy všimne žena a svého muže zachrání. Kulka zabije mouchu na stěně. Snímek byl mezinárodně oceněn. Filmovou hudbu, jako k většině svých filmů, vytvořil Jancis sám.

V letech 2003 až 2005 spolupracoval na již zmíněném seriálu **Frank & Wendy** a v roce 2006 měl premiéru jeho další kreslený film **Marathon** obr.23 (est. Maraton). Městečko vzrušeně očekává nadcházející maraton. V úvodu závodu exploduje bomba a spustí řetězec absurdních událostí. Nikdo z protagonistů - terorista, policisté, gang podvodníků, žena a pozounista, sochařka a milovník animace, netuší, jak to všechno dopadne. Situace a děj se vyhrcoje, jen červený balóněk

a děvčátko to všechno v klidu pozorují z dálky. V tomto snímku se odráží inspirující spolupráce na Frank & Wendy. Objevují se skryté odkazy na ostatní režiséry seriálu, hlava Ůlo Pikkova nalepená na těle kulturisty v knížce milovníka animace a prvky z Jancisova předchozího filmu Weitzenberg Street. Záhadný kód LRS 153 a muž s rybou. Postavy a komentář závodu v pozadí jsou namluveny vtipnou italskou hatmatilkou, které je rozumět ve všech jazycích. Jancis rád prostřednictvím svých filmů vypráví absurdní příběhy a obsese obyčejných lidí. Tento snímek je množstvím těchto minipříběhů napěchovaný od začátku do konce. Film vyhrál **Grand Prix na Festivalu Balkanima v srbském Bělehradu** v roce 2007 a ve stejný rok i cenu za nejlepší evropský animovaný film na **Festivalu I Cateli Animati v Římě**.

Také Jancis přispěl svým minifilmem ke sbírce **Black Ceiling**. Rozanimoval báseň **Asko Künnapa The Very Last Cigarette** obr.24 (est. Viimane Sigaret). Asko Künnap si k filmu dělal výtvarno a Jancis kromě režie také hudbu. Muž a žena s opačným sociálním postavením si vychutnávají svou poslední cigaretu. Žena chce přestat kouřit a muž se chce zabít. Osud zasahuje. Muži se sebevražda nepodaří a žena se na lyžích zřítí do propasti.

Jeho zatím nejúspěšnější film je tragikomický **Crocodile** obr.25 (est. Krokodill) z roku 2009. Operní pěvec přijde o svou slávu a propadne depresi. Aby se uživil, musí bavit děti v nákupním centru v kostýmu krokodýla. Jednoho dne potká záhadnou ženu, se kterou se dá dohromady. Jejich vztah se ale rozpadne, jakmile muž zjistí, že žena doma tajně chová krokodýla ve vaně. Je to příběh o iluzi a realitě. O tom jak maličkosti všedního života ovlivňují naše osudy a rozhodnutí. Zobrazení prostředí a některých předmětů až dokumentárně kopíruje realitu. Objevují se opět postavy z jeho předešlých filmů a vtipné narážky na přátele. Například na plakátech v kanceláři ředitele divadla se objevují nápisy Pikkov a Tender. Většina vtipů a gagů má tragický dovětek. Hudbu si dělal opět Jancis sám. Film získal řadu významných cen, mezi nimi hlavní cenu prestižní soutěže **Cartoon d'Or na Cartoon Forum 2010** v Budapešti.

Na zatím posledním filmu **Villa Antropoff** obr.26 z roku 2012, spolupracoval s lotyšským autorem animovaných filmů **Vladimirem Leschiovem**. Společně napsali scénář a film režírovali. Leschiov vytvořil výtvarnou podobu a Jancis se postaral o hudbu. Film vznikl v koprodukcí Joonisfilmu a lotyšského **Lunohod studia**. Villa Antropoff vypráví příběh chudého černocho, který se vydává na

strastiplnou cestu přes oceán za snem o lepším životě a paralelně líčí marnotratnou svatbu kokainového krále. Film kritizuje netečnost a zhýralost evropské střední třídy. Poukazuje na problémy spojené s ekonomickou migrací, důsledky fabulování života v západní společnosti. Snímek byl nominovaný na **The European Film Award** za rok 2012 a získal hlavní cenu za scénář na **Festivalu Animage v Brazílii**.

Jancisovy filmy jsou velmi hravé a melancholické. Je mistrem ve vyprávění příběhů beze slov. Baví ho tvořit filmy o obyčejných lidech, o jejich malých radostech a problémech. Stále se opakujícím tématem jeho filmů je vztah muže a ženy. Velice důležitou roli v jeho tvorbě hraje hudba. Už během svých studií založil několik rockových skupin a se svou současnou kapelou **Criminal Elefant** (Kriminální slon) se věnují především filmové hudbě a příležitostným vystoupením.

Od roku 2002 pracuje také v divadle. Jeho první zkušenost s divadlem se pojí s multimediálním představením **Alice in Wonderland**. Pro další, velice úspěšné představení **The Pal-Street Boys** (est. Pal Tānava Poisid), dělal scénografii, hudbu a dokonce v něm i hrál. Doposud vytvořil okolo dvaceti scén pro všechna estonská divadla. Je uznávaný pro své atypické spojení scény, hudby a filmu, pro časté experimentování s animací a používání kouzelnických triků a iluzí.

V roce 2010 napsal velice populární knížku pro děti **An Adventure at Salamander** (est. Morten Lollide Leaval). Vypráví o malém chlapci Mortenovi Viksovi, který sbírá brouky a sní o tom, že bude námořním kapitánem jako jeho otec. Zázrakem se Mortenova hračka loď a celá její hmyzí posádka, stává opravdovou plachetnicí a on skutečným kapitánem. Podle knížky vznikla divadelní hra **Morten on The Ship of Fools**, k níž dělal Jancis scénografii a hudbu. V současnosti se připravuje stejnojmenný celovečerní loutkový film v produkci Nukufilm studia. Na režii bude Jancis spolupracovat se zkušeným režisérem loutkových filmů **Riho Untem**⁷. Premiéra je plánovaná na rok 2015.

⁷ Riho Unt, 4. kapitola, *Estonská animace I. díl*

Kapitola 2. – Současná generace režisérů tvořících v Nukufilmu

Nukufilm, největší estonské studio zaměřené na výrobu animovaných loutkových filmů, vzniklo jako malé oddělení **Tallinnfilm studia** v roce 1957. Založil ho vynikající estonský režisér loutkových filmů **Elbert Tuganov**⁸. Studio se za třicet let své existence, v době sovětské okupace rozrostlo a vychovalo mnoho významných talentovaných režisérů. Svou filmovou produkcí si získalo mezinárodní uznání a slávu. Nukufilm, stejně jako Joonisfilm, se po obnovení estonské nezávislosti v roce 1991 osamostatnil a plynule pokračoval v produkci autorských animovaných filmů.

Nukufilm s omlazováním kolektivu začal o něco dříve, než Joonisfilm, tedy těsně před osamostatněním. Většina nově přijatých mladých nadějných filmařů začínala jako asistenti, nebo brigádníci. Postupem času se vypracovali ve schopné tvůrce a režiséry. S jejich příchodem a technologickým pokrokem, se studio začalo zabývat nejen loutkovým filmem, ale hlavně experimentováním s dalšími technikami animace, jako například s pixilací nebo 3D.

Generace režisérů, které se věnuje tato kapitola, je typická pro svůj nekonvenční postoj k loutkové animaci, zálibě v kombinování různých technik a filozofickými existenčními tématy.

Miik Rand

Jedním z prvních, koho studio nově přijalo, byl **Mikk Rand**. Narodil se 1. srpna 1970 v Talinu. Už na střední škole experimentoval s 8mm filmem. Po škole pracoval půl roku jako osvětlovač v **Tallinnfilm studiu** a poté byl povolán do ruské armády. Po vojně se vrátil do Tallinfilmu, kde mu nabídli práci asistenta kameramana v **Nukufilmu**. Jeho první animovaný film, na kterém spolupracoval, byl debutový snímek **Janno Põldmy Brothers and Sisters** z roku 1991. **Urmäs Jõemees**, který na filmu dělal hlavního kameramana, Randa zasvětil do principů kamery loutkového filmu. Několik let pracoval jako Jõemeesův asistent a zároveň od roku 1992 studoval režii na **University of Tallinn**. Absolvoval v roce 1997.

⁸ Elbert Tuganov, 2.kapitola, *Estonská animace I. díl*

V roce 1993 natočil svůj první samostatný film **Masterpiece** obr.27 (est. Meistritükk). Film byl kombinací loutkové animace a pixilace. Tématem filmu byl boj dobra se zlem. Film vyhrál na **Festivalu animace v Zahřebu** v roce 1994.

Během roku 1995 natočil v Nukufilmu svůj druhý film **XXX** (est. ASA). Opět se jednalo o kombinaci loutky s pixilací. Film řešil milostný trojúhelník mezi umělcem, jeho obrazem a sochou. Na výtvarné stránce s ním spolupracoval **Riho Unt**.

První film točený v Nukufilmu na digitální formát, byl již zmíněný Randův ploškový film **The Crow and Mice** (est. Vares ja Hiired) 1998, na kterém spolupracoval s **Priitem Tenderem**. Film získal speciální ocenění **FIPRESCI na Festivalu v Annecy** 1999.

Jeho nejzajímavější snímek **Kaerajaan** obr.28, měl premiéru v roce 1999. Jde o temný černobílý film, se zvláštní tísnivou atmosférou. Randovým záměrem bylo vytvořit experimentální film, ve kterém by byly obsaženy všechny techniky animace. Film je celý natočený ze subjektivního zkresleného pohledu malého chlapečka–zrůdičky, snímek po snímku, roztřesenou kamerou v ruce. Chlapeček tajně sleduje svou matku z bytu a dostává se tak do temného města, plného bizarních individuí a podivných situací. Stříhy ve filmu jsou nahrazeny efektem zatemňování obrazu, který simuluje otevírání a zavírání očí. Náladou a atmosférou film připomíná kinematografii **bratří Quayů** a **Davida Lynche**.

Rok po dokončení tohoto experimentálního snímku pomáhal v Nukufilmu **Kalju Kivimu**⁹ natočit jeho loutkový film pro děti **Yesterday's Engine** (est. Eilne Vedur). Film vypráví příběh dětí, které objeví starou lokomotivu a skamarádí se s ní.

V roce 2001 si Rand založil svou vlastní produkční společnost **Multifilm**. Chtěl točit komerční videa a reklamy, aby tak získal více peněz na své autorské filmy. Ve stejném roce natočil v koprodukcii s Nukufilmem bajku **The Mosquito and The Horse** obr.29 (est. Saak ja Hobune). Film je prazvláštním pokusem propojit 3D animaci s homevideem a loutkou. Komár se vsadí s koněm o to, kdo je silnější, zda velký kůň nebo hejno malých komárů. Sázka pro obě strany končí katastrofou. Film symbolizuje rozdílné myšlení Estonců, kteří žijí na vesnici a ve městě.

⁹ Kalju Kivi, 4. kapitola, *Estonská animace I. díl*

V současnosti se věnuje velmi úspěšnému projektu **Kinobuss**, který založil v roce 2002. Jedná se o autobus, který jezdí po celém Estonsku a promítá filmy všude tam, kde nejsou kina. Zároveň je to organizace, která pořádá putovní filmové kurzy, animační workshopy a přednášky o historii kinematografie.

Rand od té doby žádný animovaný film nevytvořil. Natočil sice několik dokumentů, ale jinak se naplno věnuje Kinobussu a šíření filmové gramotnosti.

Mait Laas

Další, pro Nukufilm velmi důležitou postavou současné generace, je **Mait Laas** narozený 4. srpna roku 1970. Jeho rodiče ho od mládí vedli k pozitivnímu a kreativnímu způsobu života, což mělo veliký vliv na Laasovu pozdější uměleckou tvorbu. Vystudoval několik vysokých škol. V roce 1993 dokončil bakalářský program dvou oborů, umění a pedagogiky a hudební terapie na **Tallinn Pedagogical University**. Dva roky studoval magisterský program vizuální média na **Vienna Advanced School for Fine Arts** a nakonec ještě magisterský obor estetiky a médií na **Tallinn Pedagogical University**, který dokončil v roce 2001.

Do Nukufilmu poprvé přišel se svým absolventským projektem - námětem na tříminutový film **And it Bloomed** (est. Ja Õitseski) v roce 1993. Scénář ukázal **Riho Untovi** a **Hardi Volmerovi**¹⁰, ti ho hned postavili před kameru a nechali film natočit. Jedná se o kratičký film o semínku, které si přeje být květinou, natočený technikou malby na skle.

Po dokončení filmu jel studovat do Vídně. Po návratu přinesl scénář k dalšímu filmu, ale ještě před jeho schválením pomohl dokončit Hardi Volmerovi loutkovo - pixilovaný film **Somebody Else** (est. Keegi Veel), který měl premiéru v roce 1996. Protože neměl žádné zkušenosti s loutkou ani pixilací, musel spoustu animací stále dokola předělávat. Byla to pro něj ale dobrá zkušenost, kterou zúročil hned rok na to, ve svém černobílém snímku **Daylight** obr.30 (est. Päevalgus). Film je také loutkovo - pixilovaný, loutky mají drátové kostry, na kterých jsou nalepené ploškové oxeroxované tváře a končetiny. Snímek svou ponurou atmosférou připomíná filmy německého expresionismu dvacátých let. Usmívající se chlapec přichází do temného vnitrobloku, kde si hraje skupinka neukáznělých zlostných

¹⁰ Hardi Volmer, 4. kapitola, *Estonská animace I. díl*

kluků. Zároveň se v bytě nad vnitroblokem hádá muž a žena o květinu. Zlí kluci chlapce vyženou a muž vyhodí květinu z okna. Chlapec ale květinu před pádem na zem zachrání a vnitroblok se rozzáří světlem a pozitivní náladou. Pixilovaným závěrem filmu divák zjišťuje, že se to všechno zdálo nemocnému chlapci a že pozitivní konec ho uzdravil. Laas chtěl tímto snímkem upozornit na to, jak záporné vlastnosti jako je cynismus, násilí a zlost zatemňují člověku mysl a jak naopak bezelstnost, radost a láska vnáší do duše světlo a mír. Film se promítal na více jak dvaceti filmových festivalech a získal hlavní cenu na šestém ročníku **Festivalu Blue Sea Film** ve finské Raumě v roce 1999.

V roce 2000 natočil další film **The Way to Nirvana** obr.31 (est. Teekond Nirvaanasse). Film je mixem všech možných technik. Jeho velká část je pixilovaná, objevuje se technika drátovo – papírových loutek z jeho předešlého filmu, kreslená animace, časosběr, klasická loutka a další. Tento film je velmi symbolický a parafrázuje buddhistické učení. Mladý muž se snaží najít odpověď na otázku posmrtného života, cestu k osvícení a Nirváně. Aby se mohl vydat na tuto duchovní cestu, stimuluje se čicháním ke květině. Film získal hlavní cenu na **Festivalu KurzfilmTage** v německém Oberhausenu v roce 2001.

Následující rok Laas donesl do studia dva náměty na seriály pro děti, díky kterým mohl Nukufilm získat přísun peněz od státní televize, která měla o dětské pořady zájem. Oba náměty byly schváleny a seriály se zrealizovaly.

První z nich, třinácti-dílný seriál, je určen pro děti od pěti do devíti let a nese název **The Lightship Kulis** obr.32 (est. Tulelaeva Kulid). Byl dokončen v roce 2001. Seriál líčí dobrodružství dvou malých námořníků Kuliho a Kuuliho, kteří žijí na majákové lodi uprostřed oceánu. Je vytvořený technikou ploškové animace, která simuluje dětské vystřihovánky a kresby.

Z druhého námětu o malé holčice Miriam, se vyklubal nejúspěšnější loutkový seriál pro děti v současném Estonsku. Laas natočil první dva díly **Miriam** a **Miriam's Gnome** obr.33 (est. Miriami Jõulupäkapikk) v roce 2002 a 2003. Následovala řada pokračování, všechny z per scénáristů **Leelo Tungala** a **Peep Pedmansona**. O režii se kromě Priita Tendera a Mait Laase postaral také Riho Unt **Miriam's Henbox** (est. Miriami Pesakast) 2006, **Miriam and The Flood** (est. Miriam Merehädas) 2006, **Miriam's Kite** (est. Miriami Tuulelohe) 2013, Andres Tenusaar **The Scarecrow** (est. Miriami Piknic) 2007, **Miriam's Food Processor** (est.

Miriami Kõögikombain)2012 a tandem Girlin –Bassovskaja **Miriam's Color** (est. Miriami Värvid)2008.

Mait Laas byl v roce 2005 přizván do mezinárodního projektu **Lost and Found**. Jednalo se o celovečerní film, poskládaný z šesti krátkých filmů mladých režisérů ze střední a východní Evropy. Téma, které mělo všechny filmy spojovat, byla „generace“. Laasův film **Generatio** obr.34 (est. Generatsioon) je opět kombinací množství animačních technik, kde každá technika definuje jinou část filmu, symbolizuje jinou generaci, skupinu lidí či cyklus života. Film je velice metaforický. Hlavním protagonistou je zápalkový panáček, který pomáhá vzejít nové generaci. Tento alegoricko-ekologický, vizuálně pestrý snímek získal cenu za nejlepší animovaný film na **Blue Sea Film Festivalu v Raumě** v roce 2006.

V roce 2008 měl premiéru jeho celovečerní dokument **Kings of The Time** obr.35 (est. Aja Meistrid). V roce 2007 uplynulo padesát let od založení Nukufilm studia a tento dokument oslavuje život a práci dvou pionýrů estonského loutkového filmu **Elberta Tuganova a Heino Parse**¹¹. Tuganov zemřel rok před dokončením filmu, ale dokument obsahuje rozhovory jak s ním, tak se stále žijícím Parsem, který oslaví příští rok devadesáté narozeniny. Dokument vyšel na dvd, které zahrnuje také několik zrekonstruovaných filmů obou režisérů.

Laasovým nejnovějším projektem je celovečerní film **Lisa Limone and Maroc Orange, A Rapid Love Story** obr.36 (est. Lisa Limone ja Maroc Orange: tormakas armulugu), který měl premiéru v březnu 2013. Jedná se o první estonskou 3D loutkovou animovanou celovečerní operu pro celou rodinu. Film vypráví příběh lásky mezi chudým emigrantem pomerančem Marocem a dcerou despotického majitele rajčatové plantáže citronem Lisou. Film je adaptací oblíbeného finského komiksu výtvarnice **Kati Kovács**, která k filmu navrhla scénu i loutky. Jedná se o zábavný film pro děti, který má ale zároveň kriticko-sociální podtext, upozorňující na celosvětové problémy spojené s imigrací. Takový přístup je pro Laase typický.

Kromě kinematografie se Laas aktivně věnuje umění a psaní knih. Pořádá řadu animačních workshopů po celém světě a v Talinu založil **NGO-Dětské studio Nukufilmu**, kde učí děti animovat.

Laas se snaží skrze své filmy ovlivnit diváka, aby se zamyslel nad způsobem života, který vede. Aby respektoval svět kolem sebe a pokusil se žít pozitivněji. Pochopit

¹¹ Heino Pars, 2.kapitola, *Estonská animace díl I.*

jeho filmy není snadný úkol. Jsou složité a poněkud abstraktní. Jeho silná vizuální rozmanitost a charakteristický způsob vedení diváka ho řadí mezi nejzajímavější režiséry estonského animovaného filmu současnosti.

Peep Pedmanson

Nenápadnou, ale nepostradatelnou postavou této generace Nukufilmu je scénárista a režisér **Peep Pedmanson**. Narodil se 8. srpna 1963. V roce 1986 absolvoval na **Tartu University** obor žurnalistiky. Poté byl povolán do armády a po návratu pokračoval ve studiu na moskevském **Goskinu**, kde studoval režii a scénaristiku. Během dvouletého studia natočil v roce 1988 se svým spolužákem **Mikhailem Aldashinem**, dnes významným ruským animátorem, krátký kreslený roztomilý film **Kele** obr.37. Tento snímek podle čukotské pohádky, je první animovaný film natočený v čukotském jazyce. Také výtvarná stránka filmu vychází z čukotských kreseb 19. století. Pohádka tématem připomíná naši Červenou Karkulku a Jeníčka a Mařenku. Dvě malé holčičky sbírají lesní plody a narazí na čtyřrukou obludu. Ta je chytí a pověsí za vlasy na strom. Děvčátkům se podaří uniknout na druhý břeh řeky. Obluda se pokusí řeku vypít, ale praskne. Děvčátka doběhnou zpátky domů a obluda se zašitým břichem se usadí zpátky pod svůj strom.

V roce 1989 školu dokončil a vrátil se do Estonska, kde v tehdejší Tallinnfilmu natočil další dva kreslené filmy **Travelloque** (est. Reisikiri) a **Tortoises Endspiel** (est. Kilpkonnade Lõppmäng). Od roku 1990 začal psát scénáře pro hrané filmy a dokumenty, později také pro animované filmy a publikovat své ilustrace a kreslené vtipy v estonském tisku. Tři roky strávil ve Finsku a po návratu začal v Nukufilmu pracovat na svém dalším a zatím posledním filmu **Just Married** obr.38, který měl premiéru v roce 1998. Film vypráví příběh o beznohém rybáři, který se na moři střetne s velikou lodí, plnou malých skřetů tancujících kolem své bohyně. Loď narazí a začne se potápět. Bohyně porodí podivného tvorečka, kterého skřeti vyhodí z okénka do moře. Rybář tvorečka adoptuje, ale dítě se bojí spát po tmě. Důsledkem toho, že rybář musí kvůli němu nechat zapálený krb přes noc, jejich domeček postavený z ledu roztaje a potopí se s nimi. Film končí dovětkem, jakoby ze sna nebo z nebe, kde si oba užívají společných radovánek na sněhu. Snímek má velice silnou výtvarnou stránku. Jedná se o ploškový film, kdy postavy jsou nakreslené Pedmansonovým stylem, připomínajícím kresby a filmy **Avo**

Paistika¹², a pozadí je z pomačkaných plechů. Výrazným prvkem filmů je také hra se světlem a barvou. Film získal první cenu, Golden Baltic Herring, na šestém ročníku **Festivalu Blue Sea film v Raumě** v roce 1999.

Po dokončení filmu se živil chvíli jako novinář, napsal několik scénářů k celovečerním filmům, pracoval v televizi a v reklamě jako copywriter. V Nukufilmu je zaměstnán jako scénárista od roku 2002, kdy pomáhal **Mait Laasovi** se scénářem k prvnímu dílu seriálu **Miriam**. Od té doby jsou dohromady s **Leelo Tungalem** jedinými scénáristy této úspěšné série. Kromě Miriam spolupracoval s Mait Laasem na jeho dokumentu **Kings of The Time** a adaptoval komiks **Kati Kovács** pro Laasův současný celovečerní film **Lisa Limone and Maroc Orange, A Rapid Love Story**.

Girlin – Bassovskaja

Zajímavé je, že do příchodu této generace se v estonském animovaném filmu neobjevila žádná žena jako režisérka. Tvorba animovaných filmů byla do té doby ryze mužská záležitost. S příchodem nového milénia se objevily v Nukufilmu rovnou dvě ženy, které vytvořily režisérský tandem **Girlin – Bassovskaja**.

Jelena Girlin se narodila 10.listopadu 1979 v Talinu. Její otec přišel do Estonska ze Sibiře. Girlin absolvovala v roce 2003 na **Estonian Academy of Arts**, kde studovala bakalářský program scénografie. Součástí výuky byl také animovaný film, který vyučoval **Riho Unt**. Její první loutkové cvičení se jmenovalo **Hair** (est. Volosõ) z roku 2000 a byl to film o jejím otci.

Animace ji zajímala, a proto diplomovala loutkovým filmem **GUF – Cathedral of Unborn Souls** obr.39 (est. GUF – Katedraal Sündimata Hingedele) v roce 2001. Film byl realizován v Nukufilmu společně se zkušeným kameramanem **Urmäs Jõemeesem**. Muž se zrodí do podivného surreálního světa, který ovládá vyzývavá žena. Je šokován a zároveň přitahován silou k této ženě. Není sto se správně rozhodnout, zvolí si špatně a zemře. Vrací se ale na začátek, kde má možnost narodit se znovu a své rozhodnutí změnit. Scéna je zajímavě surreálně řešená. Barevnost a používání různých materiálů citlivě dotváří atmosféru snímku, ale forma převládá nad jeho obsahem.

¹² Avo Paistik, 3. kapitola, *Estonská animace I.díl*

Mari-Liis Bassovskaja se narodila 18. září 1977 ve Võru. V letech 1995 – 1998 studovala malbu na **University of Tartu**, v roce 2002 získala bakalářský titul scénografie na **Estonian Academy of Arts**, kde v současné době pokračuje v magisterském programu. I když obě režisérky studovaly stejnou školu i obor, poznaly se až na kurzu animace Riho Unta.

Bassovskaja absolvovala bakalářský program svým loutkovým filmem ***The Old Lady and Death*** (est.Vanaeit ja Surm), který začala točit po smrti své babičky. Film vypráví příběh staré ženy, která nechce zemřít, ale touží být zase mladá. Film získal cenu Free Spirit prize **Estonské filmové nadace**.

Po dokončení tohoto snímku začaly společně s Girlin připravovat další film ***The Table*** obr.40 (Laud), který měl premiéru v roce 2004. S originálním námětem přišel skladatel **Malle Maltis**, který s Girlin spolupracoval na jejím prvním filmu. Obě obdivovaly práci polského umělce a divadelního režiséra **Tadeusze Kantora**, podle kterého vytvořily scénu k filmu a postavu dirigenta. Film svým vlastním způsobem popisuje důležité okamžiky v životě ženy - narození, lásku, svatbu, porod, výchovu dětí, atd. Při tvorbě scénáře a ztvárnění této látky vycházely ze subjektivních pocitů a zkušeností. Girlin v té době porodila první dítě a Bassovskaja se vdala. Film o stále se opakujícím krušném osudu ženy-matky je vizuálně jeden z nejpovedenějších snímků estonského experimentálního loutkového filmu. Na filmu pracovaly sedm měsíců a energií, kterou do filmu vložily, inspirovaly celý kreativní tým Nukufilmu. Film se promítal na řadě filmových festivalů a získal několik ocenění.

Po dokončení snímku pomáhaly vytvořit scénu a loutky pro film ***Brothers Bear Hearts*** (est. Vennad karusüdamed) **Riho Unta** z roku 2005 a v roce 2007 natočily jeden díl seriálu Miriam, ***Miriam's Color*** (est. Miriami Värvid), což pro ně bylo zajímavou zkušeností, protože vizuální stránka filmu a scénář byly pevně dané.

V roce 2007 přišla Jelena Girlin s námětem na další film ***The Dress*** obr.41 (est. Kleit). Chtěla natočit film bez narace, nafilmovaný jen skrze detaily. Dohromady vytvořily film, který je svou formou a výtvarnou stránkou velice zajímavý. Kamera krouží kolem ženy v obrovských, stále se měnících šatech. Celý snímek tvoří jen detaily rozpadajících se šatů, z ženy samotné vidíme jen nohy a malé kousky těla, nikdy hlavu. Šaty jsou tvořeny z různých materiálů, předmětů a struktur, které se stále přetvářejí. V jedné z přišitých perel se odráží gilotina. Film končí symbolickým prostřihem na krájení mrkve a padání čepele gilotiny, je věnovaný všem ženám

v domácnosti a Marii Antoinettě. Snímek byl velice populární na filmových festivalech, v roce 2007 získal Grand Prix na slovinském **Festivalu animovaného filmu Animateka** a na **Festivalu animace Cinanima** v Portugalsku.

V roce 2009 měl premiéru jejich další film **Oranus** obr.42. Na scénáři pracovaly čtyři roky. Osamělý znuděný muž každou noc sleduje televizi. Jednoho dne se dostane jakoby za televizní obrazovku a potká svou lásku, hrdinku ze „soap opery“. Společně bojují proti podlému světu komerce a medializace. Film je kombinací klasické a ploškové loutky, 3D a živé akce. Inspiraci pro vytvoření tohoto snímku, čerpaly z děl současného ruského postmoderního spisovatele **Viktora Pelevina**. V roce 2010 získal film hlavní cenu za animovaný film na **Mezinárodním filmovém festivalu** ve Stockholmu.

V současnosti dokončují film **Dad** (est. Papa), který má mít premiéru na konci roku 2013 a měl by vyprávět příběh matky, která se snaží udržet pohromadě rozpadající se rodinu.

Kromě animace se věnují i divadlu. Obě vytvořily okolo dvaceti scén pro většinu estonských divadel a měly několik samostatných i kolektivních výstav. Girlin učí na výtvarné škole a Bassovskaja se věnuje grafickému designu.

Ve svých snímcích kladou veliký důraz na detaily. Kromě loutek animují textilie v kombinaci s plastelínou a animací předmětů. Symbolicky ztvárňují své pocity a myšlenky, používají obrazové metaforu. O svých filmech prohlašují, že nejsou feministické, ale ženské a jsou přirovnávány k filmům **Jana Švankmajera** a **bratrům Quayovým**. O své spolupráci říkají: *„Všechny filmy děláme dohromady. Většinou si házíme mincí, kdo bude co dělat. Je to náš způsob práce. Naše spolupráce je ideální v tom, že se umíme navzájem podpořit a střídat se v práci. Jsme každá jiná, ale myslí nám to stejně a to nás drží pohromadě.“* (rozhovor s Heilikou Võsu, článek Persona Grata v časopisu Teater Muusika Kino 2/2008)

Andres Tenusaar

Do povědomí současné mezinárodní animované scény se dostal i estonský režisér a animátor **Andres Tenusaar**, jehož snímek **The Triangle Affair** z roku 2012 stále brázdí festivaly a získává další a další ocenění. Tenusaar se narodil 27. ledna

1977 v Talinu. Vystudoval umění a fotografii na **Estonian Academy of Arts** a od roku 2000 pracuje jako režisér a animátor v Nukufilmu.

Jako animátor pracoval poprvé na seriálu Maita Laase **The Lightship Kulis**. Od té doby animoval většinu loutkových filmů, které v Nukufilmu vznikly. Jeho první režisérskou zkušeností byl pilotní díl seriálu pro děti **The Jippos Happy The Hippo** obr.43 (est. Jõehobu Jõksu Lood) z roku 2002. Seriál vypráví příhody velkého hrocha Jippose, který přijíždí do Estonska navštívit svého bratra Pippose. Celý seriál je naanimovaný ploškovou animací v počítači a vychází z předlohy, kterou napsal devítiletý chlapec Christopher-Johannes Staak.

V roce 2007 režíroval film ze série Miriam **The Scarecrow** (est. Miriami Piknik). Film byl prvním a zatím posledním dílem, natočeným ve 3D stereo, pro IMAX kino. V roce 2012 natočil další díl pod názvem **Miriam's Food Processor** (est. Miriami Kõögikombain).

V roce 2012 dokončil také svůj zatím nejúspěšnější loutkový film **The Triangle Affair** obr.68 (est. Kolmnurga-afäär). Tento velice zvláštní snový snímek se odehrává v nočním mrakodrapovém městě, kde si bizarní postavy s dlaněmi místo hlav odpracovávají své noční směny. Všechny postavy vykonávají svá povolání v bláznivě taneční choreografii. Hudba je složena ze zvuků, které charakterizují různé pohyby postav. Z jedné střechy spadnou, po prohraném zápase s vranami, dvě kočky a pes. To má za následek dominový efekt, který z mrakodrapu shodí všechny dlaňové bytosti, které se ve filmu objevily. Přežily jen vrány, které dál kreslí na střeše mrakodrapu křídou trojúhelníky. Film se promítal na většině festivalů animovaných filmů a získal několik ocenění. Mezi ty nejvýznamnější patří speciální uznání poroty na **Festivalu v Annecy** z roku 2013.

Tenusaar se věnuje také tvorbě videoklipů, VJ-jingu, experimentální animaci, skládání hudby a video mappingu. Veškerou svou neloutkovou tvorbu produkuje skrze svou společnost **Peata film**, kterou si založil v roce 2005. Ve svých experimentálních filmech rád kombinuje různé 2D animační techniky, nebo animaci předmětů. Z jeho videoklipové tvorby stojí za zmínku klip **Sunny Mission** obr.44 pro kapelu **Hauschka** z roku 2011. Hudbu doprovází animovaný tanec servírovacího nádobí na prostřeném stole. Celý videoklip vznikl za dvacet pět hodin a jediným zdrojem světla byly zapálené svíčky na stole.

Jeho zatím posledním filmem je papírkový animovaný film **Communicating Vessels** obr.45 (est. Ühendatud Anumad), který vznikl v produkci Peata film v 2013.

Andres Tenusaar je velice nadaný animátor a originální režisér. Jeho filmy jsou zajímavé svým zvláštním metafyzickým nábojem a snovou atmosférou.

Pärtel Tall

Posledním zástupcem této generace je **Pärtel Tall**, který se na rozdíl od předešlých tvůrců, věnuje výhradně tvorbě pro děti. Pärtel Tall se narodil 19. dubna 1977 v Talinu a v roce 2000 absolvoval obor umění a pedagogika na **Pedagogical University of Tallinn**. Je jediným estonským režisérem, který se věnuje čistě plastelínové animaci. Natočil tři plastelínové filmy o sněhulákovi s mrkví místo nosu a zajíci, který se mu mrkev snaží sebrat. První film s těmito postavkami se jmenuje **Carrot!** obr.46 (est. Porgand!) a je z roku 2003. Se scénářem mu pomáhal Peep Pedmanson. Další film z roku 2006 **Carrot of The Theatre** obr.47 (est. Teatriporgand) režíroval společně s **Priitem Tenderem** a se scénářem mu opět pomáhal Pedmanson. K poslednímu filmu z této série **Carrot on The Beach** obr.48 (est. Porgand Suvitab), si už scénář a režii dělal sám. Všechny tři filmy se promítaly na většině dětských filmových festivalech a získaly několik ocenění. Například první film Carrot! vyhrál cenu na **Bienále animace v Bratislavě** v roce 2006.

16. října 2013 bude mít premiéru jeho nový plastelínový film **Sandguy** obr.49 (est. Liivamees), zřejmě půjde opět o duel mezi dvěma postavkami - pískovým a kamenným panáčkem.

Tallové plastelínové filmy jsou velmi akční, plné současného humoru a zábavných metamorfóz. Obsahem připomínají seriál **Tom a Jerry**, ale v Tallově případě se postavičky na konci vždy spřátelí.

3. Kapitola – Absolventi Estonian Academy of Arts

Estonian Academy of Arts byla založena v roce 1914 a je v Estonsku jedinou státní uměleckou vysokou školou, která umožňuje vysokoškolské vzdělání v oborech malířství, sochařství, užitého umění, grafiky, designu, architektury, médií a teorií umění.

Součástí Estonian Academy of Arts je také **katedra animace**, kterou založil **Priit Pärn s Ülo Pikkovem** v roce 2006. Od roku založení je na katedře možné studovat tříletý bakalářský program v estonském jazyce a v roce 2008 se otevřel také magisterský dvouletý program v anglickém jazyce. Každý rok se přijímá okolo patnácti uchazečů, v současnosti má katedra okolo třiceti studentů z Estonska i ze zahraničí. V bakalářském programu se výuka zaměřuje hlavně na základy kreslené a loutkové animace, výuku počítačových programů a na historii kinematografie. V Magisterském programu se student věnuje scénáři, režii, teorii, zvuku a střihu. Součástí výuky jsou několikadenní workshopy, věnované různým animačním technikám, například pískové animaci, malbě na skle nebo pixilaci a příležitostné tématické přednášky, spojené s účastí významných zahraničních osobností z oboru. Kromě Priita Pärna a Ülo Pikkova na katedře vyučují také například **Kaspar Jancis, Olga Pärn** nebo **Riho Unt**.

Tato kapitola se věnuje třem režisérům nejmladší generace estonského animovaného filmu. Dva z nich **Martinus Daane Klemet** a **Kristjan Holm** patří mezi první absolventy katedry animace. Oba byli díky svým filmovým úspěchům pozváni po studiích do Joonisfilmu, aby zde točili své další autorské snímky. **Chintis Lundgren** je talentovaná nezávislá režisérka, která animaci sice nestudovala, ale svým osobitým stylem navazuje na tradici estonského kresleného filmu.

Představitelé této kapitoly nejsou samozřejmě jedinými talentovanými absolventy Estonian Academy of Arts. Podrobně se jimi zabývám, protože se autorské animaci věnují i po ukončení studií a jejich tvorba je natolik výrazná, že je můžeme zařadit mezi ostatní mezinárodně úspěšné estonské režiséry.

Martinus Daane Klemet

Martinus Daane Klemet se narodil 21. října 1982 v Talinu. Vystudoval tři vysoké školy. Na **Tallinn Polytechnic School** studoval v letech 1998 až 2002 obor osobní počítače a sítě, následně se rok zabýval filmem a videem na **Tallinn Pedagogical University** a nakonec se od roku 2005 až do roku 2011 věnoval grafice a animaci na **Estonian Academy of Arts**. Během studia oboru grafiky si osvojil klasické techniky tisku, digitální vektorovou grafiku a 3D. Když byla založena katedra animace, patřil k prvním přijatým studentům a své zkušenosti s počítačovou grafikou a 3D využil hned ve svém prvním studentském animovaném filmu z roku 2006 **Furry Flurry**. Jednalo se o školní cvičení, kde měli studenti uměleckou formou ztvárnit ruské propagandistické plakáty. Klemet se rozhodl pro 3D animovaný film z kosmu. Snímkem o střetu chlupatého raketoplánu s plyšovým satelitem v imaginárním vesmíru dětského pokojíčku, Klemet parodizuje „vesmírné závody“ mezi SSSR a USA v šedesátých letech. Tento krátký film se promítal na několika filmových festivalech a získal také čestné uznání na **14. Tallinn Printmaking Triennial festivalu** v roce 2007.

Jeho další film **Light My Fire** obr.50 z roku 2007 je technicky i obsahově výrazně dokonalejší než předešlý snímek. Jedná se opět o 3D film s propracovanějším minimalistickým výtvarnem a jednoduchou dějovou linií. Jde vlastně o 3D loutkovou etudu, kde hlavním aktérem je hořící sirka, která postupně zapaluje různé postavy a známé symboly zkonstruované ze zápalek. Film je zajímavější spíše vizuální stránkou než narací, je založen hlavně na akci a reakci, způsobu vzplanutí jednotlivých modelů. Film vyhrál druhou cenu na **Mezinárodním studentském festivalu Anim!Arte** v Brazílii v roce 2008 a díky festivalovým ohlasům se jeho další film realizoval v Joonisfilmu.

Ve spolupráci s Joonisfilmem vytvořil v roce 2009 svůj kreslený film **In The Air** obr.51 (est. Ōhus). Výtvarnou podobu vytvořila estonská ilustrátorka **Gerda Märten** a film byl nadšeně přijímán na mnoha festivalech. Jedná se o společenskou satiru inspirovanou románem **George Orwella 1984**. Hlavním tématem filmu je manipulace lidského myšlení skrze média. Na začátku filmu vědec předvádí v ZOO, jak se dá ovlivnit chování zvířete sledováním televize. Vlk vidí v televizi krávu, jak přežvykuje trávu a začne ji žrát taky. Hlavní postavou filmu je hlídač, kterému se vlka zželí a pustí ho na svobodu. Zůstává však sám

ovlivněn a musí opakovat vše, co se v televizi ukazuje. To ho přivede až do vězení, kde stráví deset let. Po propuštění zjišťuje, že je celé lidstvo ovládáno skrz obrazovky. Manipulace je tak silná, až popře gravitační zákon a všichni lidé se vznášou do vzduchu. Ukazuje se, že všechny televize ovládá vlk ze začátku filmu, který se tímto způsobem chce lidstvu pomstít. Nakonec si to však rozmyslí a vypne proud. Lidé se vrátí na zem a televize odlétají do nebe. Konec filmu se vrací na začátek a všechno může začít znova. Film má aktuální tematiku a obsahuje typický estonský absurdní humor. Děj se rozplétá postupně pomocí náznaků. Klemet se díky tomuto filmu stal dalším členem stálého kolektivu režisérů Joonisfilmu. Film v roce 2010 vyhrál hlavní cenu na **Festivalu animace v Melbourne**, na **FIA festivalu animace ve Stockholmu** a získal první místo za nejlepší estonský animovaný film **Estonské kulturní nadace**.

V roce 2011 absolvoval na katedře barevným snímkem **Rise and Fall of W.C.** obr.52 (est. W.C. Tõus ja Langus). Jedná se opět o kreslený film, ale tentokrát byl Klemet i výtvarníkem. Celý je nakreslený hranatou kresbou, která je rozpohybovaná technikou plošky v počítači. Má jednoduchý děj s humornou zápletkou a rozuzlením. Paralelně vypráví dva příběhy. Dvojice chlapců přijede navštívit babičku na pobřeží. Hrají si na pláži, když v tom se všechno začne pomalu zaplavovat vodou. Druhá linie filmu líčí romantickou broučí večeři, kterou zmaří žaludeční nevolnost z jídla. Na konci se oba příběhy propojí. Brouk spláchne na záchodě a voda v zatopeném městě začne klesat. Klemet záměrně prohodil poměr světa lidí a brouků, když lidský svět zasadil do broučí záchodové nálevky. Apeluje tak na lidskou malichernost a poklesky. Film získal speciální uznání na **Festivalu Multivision** v Rusku v roce 2011.

V současnosti Klemet dokončuje svůj nejnovější film **XYZtopia** obr.53, který vzniká znovu v produkci Joonisfilmu. Výtvarníkem filmu je jeho bývalý spolužák z katedry **Mattias Mälik**. Jedná se o kombinaci 2D kresby s 3D animací. Zvolená technika odpovídá ději filmu, který by měl líčit příběh 2D placatého panáčka a jeho dobrodružství spojené s nálezem 3D brýlí.

Z Klemetovy tvorby je patrná inspirace sci-fi filmy, počítačovými hrami, literaturou, současnými technologiemi a médii. Každý film má jinou podobu a strukturu. Co je ale všechny spojuje, je absurdní humor, „cyklení filmu“ (kdy konec filmu přeneseme děj opět na začátek) a kriticko-sociální témata.

Kristjan Holm

Kristjan Holm se narodil v Talinu v roce 1976. Věkem zapadá více mezi režiséry první kapitoly této práce (s Ülo Pikkovem se zná už od školky a s Kasparem Jancisem jsou nejlepší přátelé), ale díky tomu, že studoval na katedře animace a začal točit filmy později, jsem ho zařadila do této části textu.

V roce 1999 absolvoval na oboru interiérového designu a nábytku na **Estonian Academy of Arts**. Několik let se věnoval navrhování interiérů. V roce 2004 se zúčastnil **Benátského bienále architektury** s projektem **Trojan Horse Toilet**. Práce designera ho nenaplňovala a tak v roce 2007 nastoupil do magisterského programu na katedru animace k **Priitu Pärnovi**.

Jeho prvním animovaným filmem byl **Small House** obr.54 (est.Väike Maja) z roku 2008. Film vypráví příběh muže, který v noci opakovaně vstává z postele, rozsvěcuje světlo a dělá všechny ty malicherné věci, co člověk dělá, když trpí nespavostí. Paralelně snímek ukazuje kapitána zaoceánské lodi, který drží kurz podle světla majáku. Oba příběhy se protínají až na konci filmu, kdy divák zjišťuje, že se kapitán řídil blikajícím oknem nespavcova domu, loď do něj narazí a strožkotá. Snímek je celý nakreslený tužkou. Holm při jeho výrobě pracoval s pohyblivým světlem a rozostřováním kamery. To snímku dodává snovou atmosféru, která skvěle podtrhuje děj. Snímek získal speciální ocenění poroty na **Festivalu Linoleum** v Moskvě v roce 2009.

V následujícím roce měl premiéru jeho absolventský film **Escape** obr.55 (est. Põgenemine). Hudbu k filmu mu dělal jeho kamarád **Kaspar Jancis**. Film vznikl v koprodukcii Estonian Academy of Arts a produkční společnosti Ülo Pikkova **Silmviburlane**. Malý chlapec je po školním obědě zavolán kuchařkou zpátky do jídelny, aby dojedl svou kaši. Chlapec vstupuje do světa fantazie, kde kuchařka je dozorkyně a on vězeň s koulí na noze. Jediná cesta z tohoto vězení je projít se kaší ven. Film se vtipně odvolává na vzpomínky lidí spojené se školním stravováním. Holmovy filmy jsou velice lidské, zaobírají se všedními maličkostmi života, konflikty v jeho filmech jsou většinou způsobeny lidským faktorem, tady například komplikace nastává, když chlapec dostane škytavku a nemůže pokračovat v práci dokud ji nezapije. Film je nakreslený jednoduchou tužkovou kresbou vybarvenou akvarelem.

Holmův zatím nejúspěšnější film je jeho debutový snímek z roku 2011 **Big House** obr.56 (est. Suur Maja). Vznikl opět v produkci Silmviburlane. Holm na filmu pracoval při svém ročním pobytu v Číně, což ho velmi inspirovalo. Tématem snímku je rušení nočního klidu, další velmi známá situace. Muž uprostřed noci začne před domem prášit koberec, celý dům se probudí a začne jej plísnit. Každá postava z této scény má svůj typický zvuk a rytmus. Jejich postupným objevováním vzniká souhrou těchto ruchů hudba. Paralelně s tím, jak se sousedé shromažďují před domem, se vkrade do domu zloděj a slídí v jejich bytech. V jednom z bytů najde peníze na zemi před trezorem. Opět zasahuje lidský faktor, nespokojí se s tím, že má plný pytel peněz a zamknutý trezor otevře. Uvnitř je muž se sluchátky, který na něj míří pistolí. V tu chvíli se dům zřítí následkem popraskání zdí, způsobeném hlukem z venku. Všichni protagonisté, co zůstali před domem, jsou vlastně zachráněni a film končí. Snímek je velice vtipný, kromě dvou hlavních linií, obsahuje řadu vedlejších absurdních skečů. Má jednoduché konturové výtvarno a kromě červeného koberce je celý černobílý. Film se promítal na třiceti festivalech a získal ocenění The Golden Horseman za nejlepší zvuk na **Mezinárodním Filmfestu** v Drážďanech v roce 2012. Na slovinské **Animatece 2012** dostal cenu diváků a uznání poroty a na **Festivalu Etiuda & Anima** cenu Bronze Jabberwocky.

V současnosti dokončuje další film, který vzniká v Joonisfilmu. Pracovní název je **Black Scenario** (est. Must Stsenaarium) a měl by vyprávět příběh dvou manažerů Adolfa a Rudolfa, kteří se snaží vyřešit hrozící krach jejich společnosti.

Holm je samorost, všechny filmy si dělá sám a po svém. Jeho snímky jsou promyšlené do detailu. Děj odkrývá divákovi postupně, všechno co vidíme, je navzájem propojeno. Zvuk hraje v jeho filmech důležitou roli. Témata, kterým se věnuje, jsou hravá a ze života. Jeho humor vychází z kresleného vtipu, stejně tak kresba, která je velmi jednoduchá a osobitá.

Chintis Lundgren

Jednou z nejzajímavějších tvůrkyní současného animovaného filmu je estonská režisérka **Chintis Lundgren**. I přes svůj poměrně nízký věk se jí podařilo svými zvláštními filmy o ptactvu a jiných zvířatech zaujmout festivalové diváky po celém světě. Nestudovala na katedře animace, ale nepopíratelně do této kapitoly patří. Narodila se v Talinu v roce 1981. Studovala umění na **Academia Non Grata**,

alternativní soukromé škole založené estonskou skupinou performerů **Non Grata**. Absolvovala v roce 2004 a potom se několik let věnovala malbě. Vystavovala v mnoha galeriích po celém Estonsku a její obrazy jsou v několika soukromých sbírkách. Život malířky ji přestal naplňovat a rozhodla se vyzkoušet animovaný film.

Začínala jako úplný amatér, ale už její první film **The Great Grey Shrike** obr.57 (Hallõgija) z roku 2009 ukázal, že je velmi talentovaná animátorka a režisérka. Hlavními postavami většiny jejích filmů jsou antropomorfizování ptáci. V tomto prvním snímku je hrdinou ťuhýk šedý. Film humornou formou popisuje zvláštní chování tohoto a dalších druhů ptáků, kteří se v Estonsku vyskytují. Film se promítal na řadě festivalů, získal cenu za nejlepší film pro děti na **Festivalu Wildlife Film** v Japonsku v roce 2011 a hlavní cenu v baltské soutěži **2ANNAS festivalu krátkých filmů** v Rize. Lundgren je velmi produktivní autorka, každý rok vytvoří alespoň jeden film a několik krátkých video skečů.

Její druhý snímek vznikl v roce 2010 a jmenuje se podle hlavního představitele **Volli Pall** obr.58. Je to její jediný film o lidech, konkrétně o zvláštním homosexuálním estonském průvodci Vollim. Ten provádí zahraniční turisty po Estonsku a vysvětluje jim estonské pověry a pověsti. Současně film popisuje jeho soukromý život, ve kterém se utápí v depresi a alkoholu. Film vtipně pranýřuje typické povahové rysy Estonců a estonskou lidovou kulturu. V roce 2011 získal druhé místo na **2ANNAS festivalu krátkých filmů** v Rize.

Rok 2011 byl pro ni velmi plodný. Natočila hned dva delší snímky a několik krátkých skečů. První film **About The Hard Life of The Barn Swallow** obr.59 (est, Suitsupääsuke Raskest Elust) se zabývá těžkým životem vlaštovky. Na výrobu tohoto filmu získala finanční podporu od **Estonské ornitologické společnosti** a od **Centra podpory životního prostředí**. Estonská ornitologická společnost začala počínaje tímto filmem podporovat veškerou její „ptačí“ tvorbu a Lundgren na oplátku vytvořila deset krátkých skečů k prezentaci ornitologické společnosti. Z tohoto souboru stojí za zmínku filmy **Birdwatching** (est. Linnuvaatlemine), **Dangerous Migration Route** (est. Ohtlik Rändetee) nebo **Wind Park** (est. Tuulepark).

Druhý film z roku 2011 je temně ironický snímek **Montego** obr.60. Vznikl podle jejího staršího komiksu a poněkud se odlišuje od její klasické tvorby. Je mnohem temnější a má komplikovanější děj. Představitelé filmu nejsou ptáci, ale kulovité

stylizované postavičky. Film je animovanou parodií na film noir. Snímek nebyl tak úspěšný jako **About The Hard Life of The Barn Swallow**, Lungren si jeho prostřednictvím chtěla vyzkoušet něco jiného a dalším filmem se vrátila k osvědčené ptačí tématice.

V roce 2012 vytvořila vtipný videoklip k elektronické skladbě **I Love Your Face** estonské skupiny **Kali Briis** a dvě festivalové znělky. Jednu pro čtrnáctý ročník estonského **Festivalu animovaných filmů Animated Dreams** a druhou pro **Festival Anilogue**.

Ve stejném roce byla Lundgren přijata na **Open Animation Workshop**. Což je výrobní a rozvojové centrum pro mezinárodní audiovizuální projekty se sídlem v Dánsku. Během roku natočila další videoklip **Plastic** pro místní kapelu složenou z účastníků workshopu **Cannon Birds!**, ve kterém se kromě ptáků objevují také nově lišky.

V roce 2013 zde dokončila svůj nejnovější snímek **Mysterious Swamp** obr.61 (est. Müstiline Raba), parodizující hororové „močálové filmy“. Krátký příběh popisuje situaci, do které se dostane černý čáp, terorizovaný skupinou mlsných žab. Je to její první film bez komentáře, což mu velmi prospívá.

Všechno, vyjma zvuku a hudby, si na svých filmech dělá Lundgren sama a produkuje svou společností **Chintis Lundgren Animatsioonistuudio**. Veškerou hudbu pro ni skládá **Kristjan Raidna** nebo umělec **Ramo Teder**, vystupující pod jménem **Pastacas**.

Její filmy mají charakteristický naivní výtvarný styl. Používá ručně kreslenou animaci, vybarvenou v počítači a doplněnou pohyblivou papírovou texturou. Do roku 2013 jsou všechny její filmy postavené na mluveném komentáři, který je humorně parafrázovaný obrazem. Její snímky jsou plné černého humoru, a hojně se objevují také textové vtipy v obraze. I když používá stále stejný výtvarný styl, její tvorba se pořád vyvíjí. Vedle posledního filmu, kde už není obraz svázaný s komentářem, začala používat také jiné zvířecí charaktery například lišky a zajíce.

Kromě animace se věnuje také komiksu a ilustracím, veškerou svou tvorbu prezentuje hlavně na internetu, skrze několik blogů a video serverů.

4. Kapitola – Ostatní estonská studia animovaného filmu

Nukufilm a Joonisfilm jsou dvě nejznámější, největší a nejstarší estonská studia animovaného filmu. Jejich produkce je zaměřená na autorské snímky a seriály, komerčním zakázkám se věnují jen zřídka. S příchodem nového systému, moderních možností a technologií, začaly v Estonsku vznikat další animační studia a produkční společnosti, které se věnují převážně komerční animaci nebo postprodukcí.

Tato kapitola představuje všechna studia a společnosti, kterým se podařilo v současnosti prorazit.

A Film Estonia je po Joonisfilmu a Nukufilmu třetí nejúspěšnější studio animovaného filmu v Estonsku. Je to pobočka největšího skandinávského animačního studia **A Film a.s.**, které má hlavní sídlo v Dánsku. Pobočka byla založena v Talinu v roce 1994 na popud dvou estonských animátorů **Ando Tammika** a **Meelise Aruleppa**, kteří v dánském A Filmu a.s. pracovali od roku 1991.

Studio se zabývá hlavně výrobou kreslených a počítačových animací pro evropské celovečerní animované filmy, dále pak televizní a komerční tvorbou. Je členem sítě **VEGA**, což je evropská síť prvotřídních studií zaměřených na výrobu kvalitních animovaných celovečerních filmů. Dalšími členy jsou mimo jiné **Cartoon Saloon**, **Walking the Dog** nebo **Ing Digitalstudio**. Několik dlouhometrážních snímků, na kterých studio A Film Estonia spolupracovalo, bylo uvedených i u nás: **Asterix a Vikingové** (2006), **Sobík Niko** (2008), **Titeuf** (2011).

Od roku 2001 začalo studio pracovat na dvou ryze vlastních projektech. Prvním byl pilotní film k seriálu podle stejnojmenné úspěšné dětské knihy maďarské spisovatelky **Evy Janikovszky** **If I Were a Grown-up** (est. Kui Ma Oleksinsuur). Snímek byl dokončen v roce 2006 a v roce 2009 se natočil ve spolupráci s **Tolm Studi** druhý díl. Od té doby výroba stojí. Pravděpodobně se doposud nepodařilo sehnat dostatek finančních prostředků na další pokračování. Podobný osud potkal také druhý krátký film z roku 2006 **The Little Short-sighted Snake** obr.69 (est. Vaike Lohinagelik Boamadu). I to byl pilot k seriálu, který se zatím

nerealizoval. Film vznikl na motivy příběhu pro děti o malém krátkozrakém, ale vynalézavém hadovi, napsaném **Andry Ervaldem**. Hudbu složil a nahrál se svou kapelou **Kriminaalne Elevant** Kaspar Jancis. V současné době studio zaměstnává okolo dvaceti pěti umělců, a kromě animace se věnuje také ilustraci a grafickému designu.

Na poli 3D a zvláštních efektů vynikají dvě společnosti **Tolm Stuudio** a **FrostFX**. Obě studia byla založena nedávno a mají sídlo v Talinu. Za krátkou dobu své existence se jim podařilo získat mnoho ocenění a prosadit se v mezinárodním měřítku.

Tolm Stuudio bylo založeno v roce 2008 dvěma talentovanými režiséry **Joosepem Volkem**, **Madisem Eplerem** a producentem **Martinem Rääkem**. I když se jedná o mladé tvůrce, všichni mají dlouholetou zkušenost s klasickou animací, 3D a počítačovou grafikou. Studio se zabývá hlavně výrobou reklam, vizuálních konceptů, videoklipů ale i animací a zvláštních efektů do hraných filmů. Využívá ke své tvorbě všechny možné animační techniky a mixuje je s hranou akcí i mezi sebou. Na jednotlivých zakázkách spolupracuje s řadou nadaných nezávislých estonských tvůrců, režisérů, animátorů, fotografů a ilustrátorů. Mezi klienty Tolm Stuudia nepatří jen estonské společnosti, ale i celosvětově známé značky jako je například **Microsoft**, nebo **Honda**.

FrostFX studio bylo založeno ve stejném roce. Jeho zakladateli jsou **Andres Kluge** a **Heiki Lutz**. FrostFX se věnuje výrobě komerčních zakázek stejně jako Tolm Stuudio, ale ještě navíc postprodukuje hrané a trikové filmy po celé Skandinávii. Z poslední doby stojí za zmínku jejich práce na obrazové postprodukcii k celovečernímu loutkovému snímku Mait Laase **Lisa Limone and Maroc Orange, A Rapid Love Story**.

Po celém světě je nyní trendem zakládat po absolvování vysoké umělecké školy malá studia nebo produkční společnosti. V Estonsku tímto způsobem vznikla dvě studia **Forkfilm** a **Birds of Paradise**. Obě založili před pár lety absolventi **Estonian Academy Of Art**, **Tartu Art College** a **Tallinn University Baltic Film and Media School**. Tyto dvě studia se snaží prosadit jak v komerční oblasti, tak v tvorbě krátkých nezávislých animovaných filmů a videoklipů.

Mladší studio **Forkfilm**, bylo založeno v roce 2010. Za tuto krátkou dobu se tvůrcům podařilo vytvořit řadu originálních spotů a pár vydařených videoklipů. Studio založil režisér a animátor **Märt Kivi**, artdirector **Elo Soodem**, producentka **Marianne Ostrat** a asistentka produkce **Helen Paat**. Specializuje se na loutkovou, ručně kreslenou nebo 2D počítačovou animaci a pixilaci. V dnešním světě 3D je těžké uspět v komerční sféře s klasickými animačními postupy, ale **Forkfilmu** se to daří a má potenciál proniknout mezi širší zahraniční klientelu.

Starší studio **Birds of Paradise** (BOP) bylo založeno v roce 2007. Specializuje se hlavně na kombinaci hrané akce s animací všeho druhu. Není tak úspěšné jako Forkfilm i kvalita produkce je nižší, ale i v jeho portfoliu se najde několik povedených výtvorů. Za zmínku stojí například 2D animovaný klip k písni **Creepshow** obr.70 (2008) od estonské zpěvačky **Kerli**, které se podařilo proniknout na americkou hudební scénu.

Další dvě studia, o kterých se zmíním, nejsou ani tak studia jako spíše produkční společnosti.

Peata film je studio a zároveň produkční společnost produkující tvorbu jediného muže **Andrese Tenusaara**. On sám je také jediným členem. Andrese Tenusaar v tomto studiu tvoří a produkuje nejen svoje autorské filmy, ale i svou hudbu, VJ projekce, video mapping a projekce pro divadelní představení a reklamy.

Silmviburlane je kreativní rodinná produkční společnost **Üla Pikkova** a jeho ženy **Heiliky Pikkov**. Byla založena v roce 2006 a produkuje hlavně dokumenty a animované filmy mladých autorů. Od doby založení pod její záštitou vznikly tři dokumenty (dva z nich v režii Heiliky) a tři animované filmy. V roce 2007 surrealistický třiminutový snímek **The Rapist**, absolventský film **Katre Haav** a v letech 2009 a 2011 dva úspěšné kreslené filmy **Kristjana Holma Escape** (est. Põgenemine) a **Big House** (est. Suur Maja).

5. Kapitola – Estonská animovaná produkce od roku 2008

Tato doplňková kapitola se věnuje současné tvorbě starší generace režisérů, podrobně rozebrané v práci *Estonská animace I.díl*. Představuje nejúspěšnější filmy natočené po roce 2008, seřazené za sebe dle studií, ve kterých vznikly.

Joonisfilm studio

V roce 2010 měl premiéru třetí společný film **Priita a Olgy Pärn *Divers in The Rain*** obr.62 (est. Tuukrid Vihmas). Tento vynikající snímek je jejich nejsrozumitelnější film. Celá jeho podstata je založena na protikladech, které jsou obsaženy ve všech prvcích tohoto filmu. Nejpatrnější jsou rozdíly mezi mužským a ženským světem, mezi snem a realitou, nebo pasivním a aktivním řešením situací.

Film vypráví příběh muže a ženy, kteří spolu sice žijí, ale praktický se nevidají. Střetnou se vždy jen na krátký okamžik, když muž odchází do svého zaměstnání potápěče a žena se vrací z noční směny zubařky. Film paralelně ukazuje jeden den-noc obou představitelů. Muž se nechává celý den oblékat svými spolupracovníky do potápěčského obleku, aby se nakonec ani nevydal na pomoc potápějící se lodi. Žena doma trpí nespavostí, prožívá matoucí stav mezi snem a realitou, kdy se oblékne, vyjde z bytu a nastoupí na potápějící se loď, kde teprve najde klid a usne. Muž se vrací večer domů, ale byt je prázdný.

Obě linie příběhu jsou diametrálně rozdílné. Mužova sekvence je realistická, má pomalejší spád, muž sám je velmi pasivní a ke všemu lhostejný. Zároveň je to ale komičtější část filmu, kdy jsou humorné momenty založené na lidském neštěstí a na lidské hlouposti. Naopak ženina část je nejasná a surreálná. Je absurdnější, ale vlastně velmi vážná. Všechno je mnohem živější, žena sama je velmi nervozní a stále před něčím utíká.

Rozdílná jsou také výtvarná řešení obou částí. Mužova část je šedivá, kresba je i přes velikou stylizaci značně realistická, stejně jako animace, která působí až rotopskopickým dojmem. Naopak ženiny úseky filmu jsou kontrastně černobílé, doplněné červenými akcenty. Její výtvarná podoba se mění záběr od záběru, stejně tak animace, která je uvolněná a roztěkaná.

Snímek je nejasný v klíčovém rozuzlení ženina zmizení. Nevíme, jestli její nastoupení na loď byl jen sen, nebo realita. Pärnovi záměrně nechávají diváka tápat.

Film je velmi symbolický, stejně jako většina jejich snímků. Strukturou se ale poněkud odlišuje od předešlé tvorby. Je mnohem jednodušší a divácky přívětivější. Snímek získal osmnáct cen a stal se tak nejúspěšnějším estonským animovaným filmem všech dob.

V roce 2011 se v Joonisfilmu dokončil kreslený celovečerní film pro děti ***Lotte and The Moonstone Secret*** obr.63 (est. Lotte ja Kuukivi Saladus). Je to už druhý celovečerní film podle mezinárodně úspěšného estonského seriálu ***Lotte Traveling South***. Autory seriálu i obou celovečerních filmů jsou režiséři **Janno Põldma** a **Heiki Ernits**¹³.

Film vypráví dobrodružství oblíbené psí holčičky Lotte a jejich zvířecích kamarádů. Společně se vydávají rozluštit záhadu měsíčního kamene, který si ze svých cest přinesl její strýček Klaus. Postupně navštěvují ostatní členy Klausovy výpravy, aby od nich získali další kameny. Cestou jsou sledováni tajemnými postavami, které se snaží kameny získat. Na konci filmu se ukazuje, že šlo o dva měsíční králíky, kteří potřebují kameny k tomu, aby se spolu s ostatními králíky mohli vrátit domů na Měsíc. Lotte a ostatní zvířátka jim pomohou a všechno dobře dopadne.

Film se promítal na řadě festivalů a v roce 2012 a 2013 získal ocenění za nejlepší celovečerní animovaný film na **Festivalu Nueva Mirada** v Buenos Aires a na **Children's film festivalu** v Indii.

¹³ Heiki Ernits, 5.kapitola, *Estonská animace I. díl*

Nukufilm studio

V současnosti je v Nukufilmu trend vyrábět realistické loutky. Důsledkem toho jsou si všechny estonské loutkové filmy z poslední doby vizuálně velmi podobné.

Rao Heidmets¹⁴ vytvořil v roce 2008 velmi kontroverzní film ***Inherent Obligation*** obr.64 (est. Kaasasündinud Kohustused). Heidmets v tomto snímku umělecky ztvárnil svou představu o blízké budoucnosti lidstva. Téma filmu se opět zabývá manipulováním lidského myšlení skrze televizi. Snímek ukazuje muže, který je natolik pohlcen mediálním světem, že nedokáže sdílet společný život se svou ženou. Představa budoucnosti, kterou film ukazuje prostřednictvím televize a chováním muže, je velmi brutální a vulgární. Film je natočený technikou pixilace v kombinaci s klasickou loutkou. Snímek získal mnoho festivalových ocenění. V roce 2009 vyhrál Grand Prix na **Ottawském festivalu animace** a byl v širším výběru filmů nominovaných na **Oskara 2010**.

V roce 2010 natočil Heidmets další, podobně bizarní snímek ***Coming of Oracle*** obr.65 (est. Prohveti Sünd...?). Prostřednictvím filmu se prezentuje režisérova zvláštní vize o posmrtném životě v nebi a pekle, která je znázorněna řadou znepokojujících a absurdních situací. Ve filmu se objevuje velké množství nejrůznějších loutek. Heidmets měl při tvorbě tohoto snímku naprostou svobodu a tak popustil uzdu své fantazii, což má za následek to, že film balancuje na hraně naprosté absurdnosti. Film se promítal na řadě festivalů. I když žádnou cenu nezískal, stal se jedním z nejvíce probíraných festivalových snímků roku 2011.

Domestic Fittless obr.66 (est. Olmeheidutus) je nejnovější film **Hardi Volmera** z roku 2011. Snímek ukazuje utopický svět, kde síla a krása mladého zdravého těla jsou na vrcholu žebříčku lidských hodnot. Veškeré vymoženosti dnešní doby jsou poháněny jen lidskou silou. Nikdo nemůže být individuální a kreativní, všechno má svůj řád a společný rytmus. Umění, které nekopíruje šablony, je násilně potlačeno. Pixilované postavy kulturistů se pohybují ve 3D prostoru helenistického města, vytvořeného fotografickou koláží v počítači. Předimenzovaný obraz doplňuje stejně dominantní hudba. Snímek získal několik festivalových ocenění.

¹⁴ Rao Heidmets, 4. kapitola, *Estonská animace I.díl*

Jedním z nejzajímavějších estonských snímků současnosti je celovečerní film **Mati Kütt**¹⁵ *Sky Song* obr.67 (est. Taevalaut) z roku 2010. Jedná se o surreální film s poštovní tematikou o putování lidským podvědomím, kde se prolínají světy duchovní a světské, současné a minulé, fragmenty uměleckých děl a filmů, vzpomínky z dětství a mnoho dalších.

Samotný děj snímku není komplikovaný. Začátek filmu ukazuje tvrdý výcvik poštovních učňů, pod vedením Sigmunda Freuda. Další pasáž se zabývá výrobou dopisů a zbytek popisuje dlouhou a složitou cestu poštáka, který se snaží doručit dopis na Měsíc. Kütt vtipným a originálním způsobem parafrázuje výcvik poštovních rekrutů a jednotlivé procesy spojené s doručováním pošty.

Snímek je vizuálně velice přitažlivý, všechny jeho složky jsou propracované do detailu. Loutky mají realistické tváře s výraznou mimikou. Vedle vymyšlených charakterů se objevují také loutky známých osobností, například Salvadora Dalího, Luise Buñuela nebo Alfréda Hitchcocka. Film má snovou atmosféru a jednotlivé scény připomínají výjevy ze známých obrazů.

Tento symbolický snímek, s množstvím nejružnějších odkazů byl vyhlášen Nejlepším estonským filmem roku 2010.

¹⁵ Mati Kütt, 5. kapitola, *Estonská animace I.díl*

Závěr

V závěru práce bych se chtěla ještě ve stručnosti vyjádřit k financování estonských animovaných filmů a k problému spojenému s distribucí krátkých filmů v Estonsku.

Estonští animátoři se obávali vstupu do Evropské unie v roce 2004. Hrozilo, že když se Estonsko otevře světu, budou moci zahraniční společnosti jako například **A film Estonia**, konkurovat Joonisfilmu a Nukufilmu v získávání peněz od Státního filmového fondu. To by mělo za následek to, že by obě studia musela točit méně uměleckých filmů a více komerčních celovečerních filmu pro děti.

V současnosti je situace taková, že obě studia musela udělat kompromis mezi počtem autorských a komerčních snímků. Ale i tak převládají umělecké filmy nad těmi celovečerními dětskými. Jednou za tři roky vznikne v některém z obou studií animovaný celovečerní film pro děti. V Joonisfilmu to byl naposledy film **Lotte and The Moonstone Secret** z roku 2011 a v Nukufilmu **Lisa Limone and Maroc Orange, A Rapid Love Story** z roku 2013. Zároveň každý rok vznikne okolo osmi krátkých autorských filmů.

Státní financování je dnes pro estonskou kinematografii velmi příznivé. V současnosti má estonská kinematografie čtyři hlavní zdroje financí: **Estonský filmový fond**, **Estonskou kulturní nadaci** (Kulturní nadace přijímá finance z části státního rozpočtu, který je tvořen převážně z procenta vybraných spotřebních daní za alkohol, tabák a daně z hazardu), **Ministerstvo kultury** a **MEDIA desk Estonia**.

Aktuálním celosvětovým problémem krátkých filmů je to, že se díky velké konkurenci celovečerních filmů, těžko dostávají k obyčejnému divákovi. Estonská veřejnoprávní televize animovaný film podporuje jen okrajově, festivalová životnost filmu většinou nepřesáhne tři roky a o dvd kompilace není zas takový zájem. Obě studia začala tuto krizi řešit tím, že zahájila výrobu takzvaných "malých celovečeračků". Jsou to autorské filmy dlouhé okolo 20-40 minut, které se díky své délce mohou promítat v kinech vedle celovečerních filmů. Zároveň jsou na festivalech označovány za krátkometrážní a mohou se zúčastnit soutěží krátkých filmů.

Touto a předešlou prací, jsem chtěla podrobně a systematicky zmapovat celou estonskou historii animovaných filmů. Představit všechny významné tvůrce, rozebrat jejich filmografii a souvislosti spojené s vývojem tohoto animačního fenoménu.

V současnosti neexistuje žádná souhrnná česká publikace, která by se podrobně zabývala historií estonského animovaného filmu. Ze zahraniční literatury se tomuto tématu věnuje Chris Robinson ve své knize *Between Genius and Utter Illiteracy: A Story of Estonian Animation*, ale jeho studie končí obdobím kolem roku 2000, takže komplexně současnou estonskou animovanou produkci po tomto roce ještě nikdo nezpracoval.

Tato diplomová práce vznikla za účelem detailně zmapovat tuto nezpracovanou látku.

V porovnání s bakalářskou prací *Estonská animace I.díl*, bylo mnohem těžší získat podrobnější informace o životech některých méně známých režisérů. Naopak výhodou bylo, že díky tomu, že většina současné kinematografie je promítaná na festivalech, vychází na dvd nebo je uploadovaná na internetu, jsem viděla velkou část filmů, které v této práci uvádím.

Při studiu filmografie jednotlivých režisérů, jsem narazila na několik velmi zajímavých filmů. S kreslenou produkcí jsem byla obeznámena už dříve, tím více mě zaujal soudobý nekonvenční přístup k loutkovému filmu v Nukufilmu.

Estonský animovaný film se stále vyvíjí. Respektuje tradici a zároveň sleduje současné animační trendy. Pořád patří k nejoriginálnější a nejúspěšnější animované tvorbě vůbec, která svou absurditou a symbolismem fascinuje festivalové diváky už několik desetiletí. Tato práce dokazuje, že se už estonská animace nedá spojovat jen se jménem Priit Pärna, ale objevuje se řada nových mezinárodně úspěšných estonských tvůrců, kteří mu mohou svou tvorbou konkurovat.

Soupis písemných pramenů a literatury

Chris Robinson, *Between Genius & Utter Illiteracy: A Story of Estonian Animation*, Tallinn, Estonia: Varrak Publishing , 2003, 276 stran, ISBS 9985-3-0722-4

Ülo Pikkov and Eva Näripea, *Animasophy: Theoretical Writings on the Animated Film*, Tallinn, Estonia: Estonian Academy of Arts, 2010

Heilika Pikkov, *Estonian Animation*, In *Motion Magazine*, vol I, Tallinn, Estonia: OÜ Silmviburlane, 2009

Chris Robinson, *Those Who Shall Be: The New Faces Under The Animation Sun*, www.awn.com, 2001

Chris Robinson, *Animators Unearthed: Generatio* by Mait Laas, www.awn.com, 2006

Eve Kask, e-interview with Estonian artist Martinus Daane Klemet, <http://www.triennial.ee>, 2007

Heilika VÕSU, *Girlin – Bassovskaja, Persona Grata*, Tallinn, Estonia: Teater Muusika Kino, 2/2008

Stephen X. Arthur, *FILM REVIEW – Kaerajaan*, 1999

Ülo Pikkov, *ÕHUS ON ASJU*, Tallinn, Estonia: Teater Muusika Kino

Mari-Liis Rebane, *NEW GENERATION IN ESTONIAN ANIMATION*, *Estonian Art* 2/20, Tallinn, Estonia: Estonian Institute 2011, str.20-23, ISSN 1406-3549

www.joonisfilm.ee

www.nukufilm.ee

Obrazová příloha

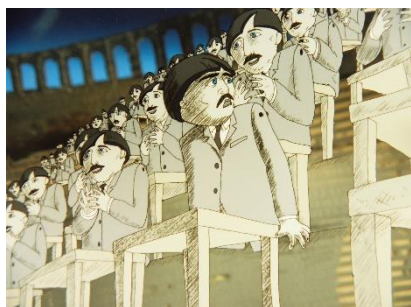
Obr.1 Gravitation

Obr.2 The Crow and Mice

Obr.3 Viola

Obr.4 Mont Blanc

Obr.5 Fox Woman

Obr.6 Frank & Wendy

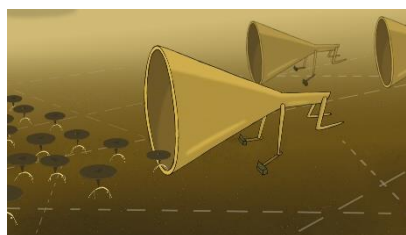
Obr.7 Message for The Neighbours

Obr.8 A Vegetated Director

Obr.9 Kitchen Dimensions

Obr.10 The Maggot Feeder

Obr.11 Cappuccino

Obr.12 Bermuda

Obr.13 The Headed Horseman

Obr.14 Superlove

Obr.15 The Year of The Monkey

Obr.16 Taste of Love

Obr.17 Tablemat of Baltic Sea

Obr.18 Dialogos

Obr.19 Body Memory

Obr.20 Ada + Otto

Obr.21 The End

Obr.22 Weitzenberg Street

Obr.23 Marathon

Obr.24 The Very Last Cigarette

Obr.25 Crocodile

Obr.26 Villa Antropoff

Obr.27 Masterpiece

Obr.28 Kaerajaan

Obr.29 The Mosquito and The Horse

Obr.30 Daylight

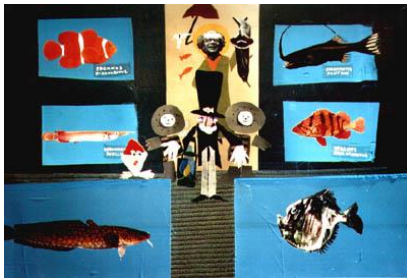
Obr.31 The Way to Nirvana

Obr.36 Lisa Limone and Maroc Orange, A Rapid Love Story

Obr.32 The Lightship Kulis

Obr.37 Kele

Obr.33 Miriam's Gnome

Obr.38 Just Märried

Obr.34 Generatio

Obr.39 GUF

Obr.35 Kings of The Time

Obr.40 The Table

Obr.41 The Dress

Obr.42 Oranus

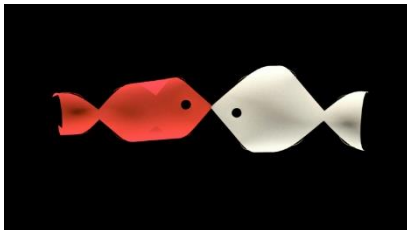
Obr.43 The Jippos Happy The Hippo

Obr.44 Sunny Mission

Obr.45 Communicating Vessels

Obr.46 Carrot!

Obr.47 Carrot of The Theatre

Obr.48 Carrot on The Beach

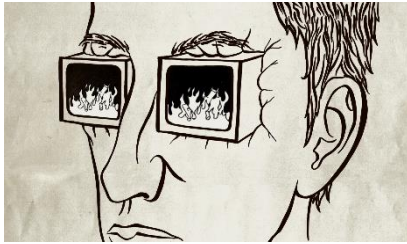
Obr.49 Sandguy

Obr.50 Light My Fire

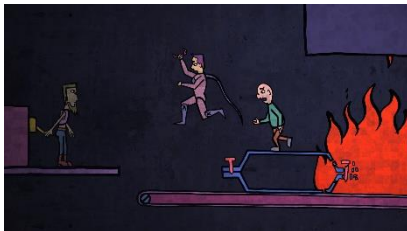
Obr.51 In The Air

Obr.52 Rise and Fall of W.C.

Obr.53 XYZtopia

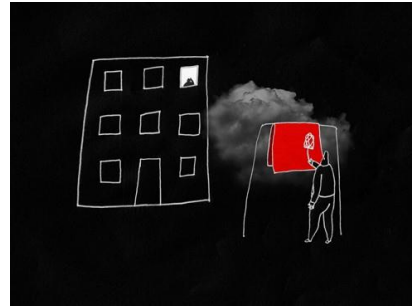
Obr.54 Small House

Obr.55 Escape

Obr.56 Big House

Obr.57 The Great Grey Shrike

Obr.58 Volli Pall

Obr.59 About The Hard Life of The Barn Swallow

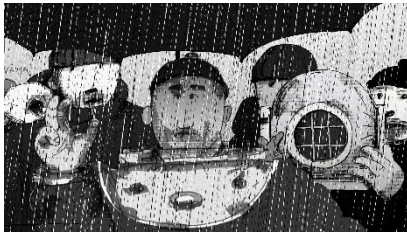
Obr.60 Montego

Obr.61 Mysterious Swamp

Obr.62 Divers in The Rain

Obr.63 Lotte and The Moonstone Secret

Obr.64 Inherent Obligation

Obr.65 Coming of Oracle

Obr.66 Domestic Fitless

Obr.67 Sky Song

Obr.68 The Triangle Affair

Obr.69 The Little Short-sighted snake

Obr.70 Creepshow

